

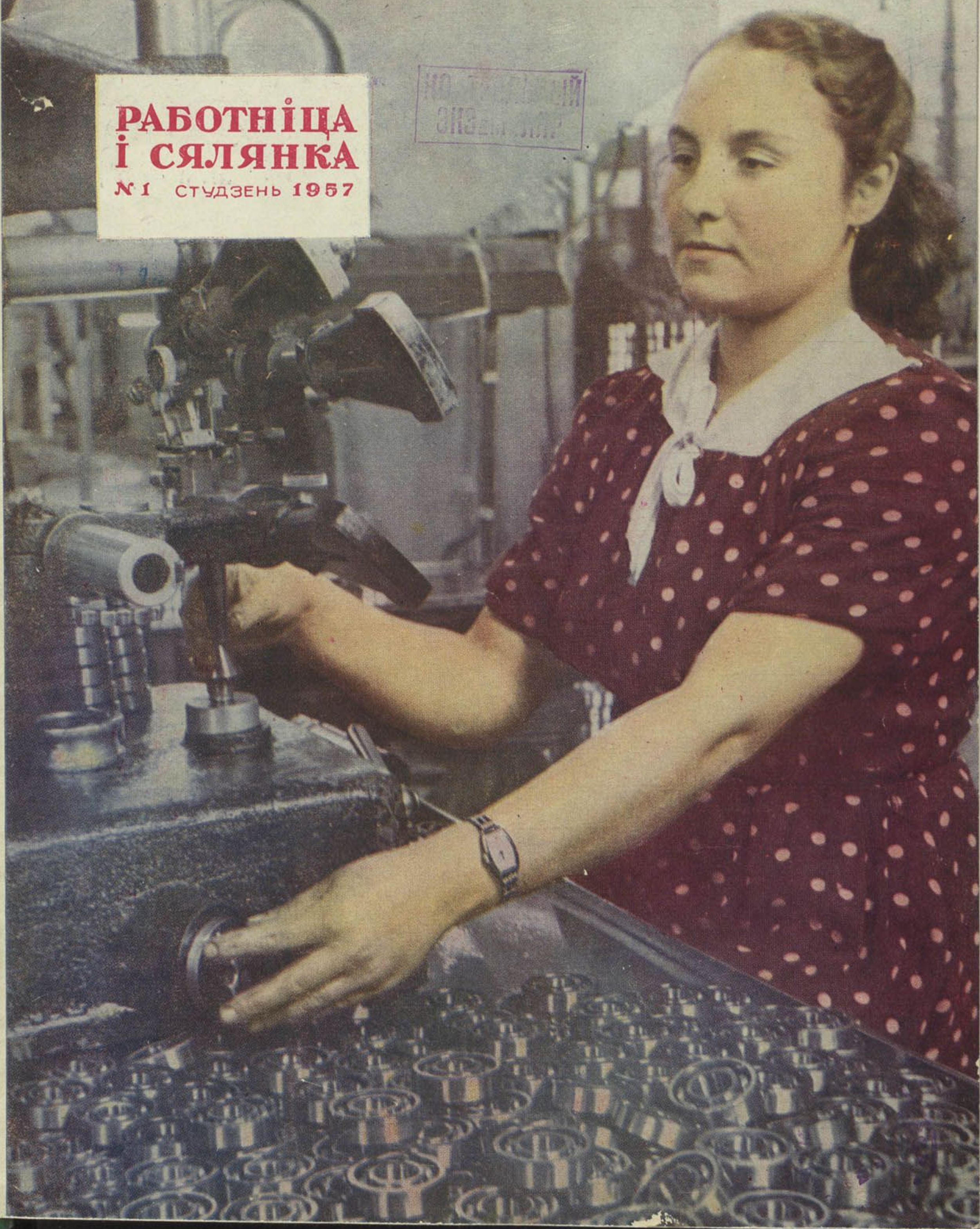
605

57. 186. 8.

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

№ 1 СТУДЗЕНЬ 1957

НО. 186. 8. 1957
СНЗМ. ЛА.

Tempo di marcia

mf Прагнуць спако-ю і

мі-ру кра-і-ны, той, хто пра-цу-е, не хо-ча вай-ны.

Шля-хам ся-гон-ня мы кро-чым а-дзі-ным, роз-ных на-ро-даў сы-

-ны, і я, і ты, мы

ўсе бра-ты, у нас ад-нолька-вы-я ма-ры. Мы

не да-дзім, мы не да-дзім, шу-гаць і-зноў вай-ны па-

жа-ру. - гаць і-зноў вай-ны па-жа-ру.

Мы ўсе браты

Словы А. ВОЛЬСКАГА

Музыка Гр. ПУКСТА

Прагнуць спакою і міру краіны,
Той, хто працуе, не хоча вайны.
Шляхам сягоння мы крочым адзіным,
Розных народаў сыны.

І я, і ты, мы ўсе браты.
У нас аднолькавыя мары.
Мы не дадзім, мы не дадзім
Шугаць ізноў вайны пажару.

Хлопцы з Онтарыю, з Ніла дзяўчаты,
З Волгі, з Дуная і з возера Чад!
Нас аб'ядноўвае голуб крылаты,
Мы не павернем назад.

Прыпеў: І я, і ты і г. д.

Хтосьці яшчэ на планеце жадае
З нашай крыві капіталы набыць.
Дружна адкажам: — Няхай не чакае,
Гэткаму болей не быць!

Прыпеў: І я, і ты і г. д.

Белыя, чорныя, жоўтыя рукі,
Іх не разняць, не разбіць, не парваць.
Гімна юнацкага мужныя гукі
Заклікам дружбы гучаць.

Прыпеў: І я, і ты і г. д.

На першай старонцы вокладкі: Комсамолка Клаўдзя Лузгіна —
адна з лепшых кантралёраў Мінскага падшыпнікавага завода.
Фото П. Нікіціна.

ЛЕНІН З ДЗЯУЧЫНКАЙ. Скульптура З. Азгура.

30к.2

1844

БМ

Ба 2354 ХР.

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

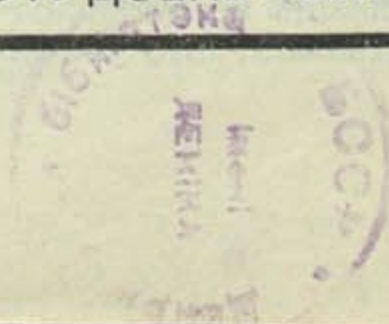
ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ
ТРЫЦЦАЦЬ ТРЭЦІ

Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!

№ 1

СТУДЗЕНЬ 1957

БУЙНЫ КРОК У ПЕРАД

РАШЭННІ снежаньскага Пленума Цэнтральнага Камітэта нашай партыі сустрэлі аднадушную падтрымку ўсіх працоўных краіны. На прадпрыемствах і ў калгасах, ва ўстановах і інстытутах глыбока вивучаюцца і абмяркоўваюцца матэрыялы Пленума. Яны датычаць кожнага савецкага чалавека, дзе-б ён ні працаваў, якую-б работу ні выконваў. У рашэннях Пленума справа ідзе аб самым галоўным, самым бліжнім савецкім людзям — аб далейшым уздыме ўсіх галін народнай гаспадаркі, аб палепшанні добрабыту працоўных, аб пабудове камуністычнага грамадства.

Чыё сэрца не ўзрадавалі лічбы аб тым, што выпуск прамысловай прадукцыі вырас у нас супроць мінулага года на 11 працэнтаў. Паказчыкам росту магутнасці краіны з'яўляюцца 49 млн. тон сталі, выплаўленай у мінулым годзе, каля 430 млн. тон вугалю, здабытага шахцёрамі. 84 мільёны тон нафты далі нафтавікі, 192 мільярды кіловат-гадзін выпрацавалі энергетыкі.

Вялікія поспехі дасягнуты і ў развіцці сельскай гаспадаркі. Калгасы і саўгасы, дзякуючы тэхнічнай аснашчонасці, за кароткі тэрмін асвоілі 35,5 млн. гектараў цалінных зямель. Значна павысілася вытворчасць збожжа, бульбы, малака, бавоўны. На працягу года нарыхтоўкі і закупкі збожжа павялічыліся больш чым на адзін мільярд пудоў, бульбы — на 2,7 млн., малака — на 3,8 млн. тон. Паўсюды павялічылася вытворчасць сельскагаспадарчых прадуктаў, значна ўзраслі грашовыя і натуральныя прыбыткі калгасаў і калгаснікаў, палепшыўся добрабыт працоўных.

На тры мільярды рублёў звыш плана дала насельніцтву тавараў наша лёгкае прамысловасць.

На 4 мільярды рублёў звыш плана выпусціла прадуктаў харчовае прамысловасць.

Рабочыя і служачыя пачалі спажываць больш мяса, малака, цукру. У 1956 годзе ў параўнанні з 1940 спажыванне павялічылася: малака — у 2 разы, яек — на 86 прац., мяса і сала — на 62 прац., цукру — на 87 прац. Купля скуранага абутку ў сем'ях калгаснікаў вырасла на 95 прац., тканін — больш як удвая, у тым ліку шарсцяных — у 3,5 раза.

Асновай асноў нашай народнай гаспадаркі было і застаецца развіццё цяжкай індустрыі, а на яе базе — усіх іншых галін вытворчасці і сельскай гаспадаркі. Разам з развіццём цяжкай індустрыі XX з'езд нашай партыі намеціў шырокую праграму далейшага росту добрабыту і культурнага ўзроўню працоўных. За кароткі час павышаны пенсіі працоўным, адменена плата за навучанне ў сярэдніх і вышэйшых навучальных установах, павялічана працягласць водпуску па цяжарнасці і родах, скарачаны працоўны дзень у перадсвяточныя і перадвыхадныя дні, рабочыя вугальнай прамысловасці пераходзяць на скарачаны працоўны дзень, павышаны нарыхтоўчыя і закупачныя цэны на сельскагаспадарчыя прадукты. З першага студзеня павышаецца заробатная плата нізкааплачваемых рабочых і служачых. Толькі адны гэтыя мерапрыемствы забяспечваюць гарадскому і сельскаму насельніцтву дадатковыя выгады на суму звыш 35 мільярдаў рублёў.

Увесь ход сацыялістычнага будаўніцтва даказвае найвялікшыя перавагі сацыялістычнай сістэмы гаспадаркі перад капіталістычнай. Шпаркае развіццё нашай краіны не дае спакойна спаць рэакцыйным сілам. Яны не грэбуюць ніякімі сродкамі барацьбы, не спыняюцца перад несусветнай хлуснёй, абы толькі ашальмаваць сацыялістычную сістэму гаспадаркі, сказіць яе сутнасць. Але жыццё, практыка, вопыт даказалі, што ўсе іх агідныя спробы церпяць крах.

Ужо сама прырода сацыялістычнай гаспадаркі, якая вядзецца планава, садзейнічае хуткаму развіццю ўсіх прадукцыйных сіл краіны. Усё, што ствараецца ў нас, ідзе на карысць усяму народу. Адкрыты неабмежаваныя прасторы для творчай ініцыятывы мільённых мас рабочых, сялян, інтэлігенцыі.

Снежанскі Пленум заклікаў зрабіць буйны крок наперад у вырашэнні галоўнай эканамічнай задачы СССР — у гістарычна найкарацейшы тэрмін дагнаць і перагнаць найбольш развітыя капіталістычныя краіны па вытворчасці прадукцыі на душу насельніцтва. Для вырашэння гэтай сусветна-гістарычнай задачы ў нас ёсць усё неабходнае: магутная вытворча-тэхнічная база, шматлікія кадры спрактыкаваных работнікаў, кваліфікаваны апарат кіравання вытворчасцю.

Нашы кадры, як адзначыў Пленум, могуць раз і з глыбокім веданнем справы вырашаць самыя складаныя вытворча-эканамічныя і навукова-тэхнічныя пытанні, дабіваюцца пры найменшых затратах працы, сродкаў і матэрыялаў высокіх паказчыкаў як у прамысловасці, будаўніцтве, на транспарце, так і ў сельскай гаспадарцы.

Аднак мы не можам задаволіцца дасягнутым. Камуністычная партыя кліча нас да новых перамог.

У рашэннях Пленума адзначаны недахопы нашай работы. У 1956 годзе мы не выканалі план вытворчасці вугалю, металу, цэменту і нарыхтовак лесу, неавыканалі план уводу ў дзеянне вытворчых магутнасцей. Няпоўнасцю выконваюцца ў нас планы жыллёвага будаўніцтва, дапускаюцца недахопы і ў планаванні.

Пленум ЦК абавязаў міністэрствы палепшыць планаванне народнай гаспадаркі, кіраўніцтва прадпрыемствамі і будоўлямі. Дзяржплану, Дзяржэканомкамісіі і міністэрствам прапанавана больш дэталёва ўлічваць рэальныя магчымасці забеспячэння планавых заданняў матэрыяльнымі, фінансавымі, працоўнымі рэсурсамі.

Папярэнне правоў саюзных рэспублік у кіраўніцтве народнай гаспадаркай дапаможа правільней улічваць нацыянальныя асаблівасці і мясцовыя рэсурсы, будзе садзейнічаць далейшаму ўмацаванню дружбы паміж народамі Савецкага Саюза.

Для ўхілення напружанасці ў планах будуць удакладнены прыкладныя заданні ў паасобных галінах прамысловасці. Выдзяляюцца дадатковыя сродкі на жыллёвае будаўніцтва. Пленум заклікае не дапускаць празмернасцей, лепш выкарыстоўваць мясцовыя матэрыялы, актыўна падтрымліваць ініцыятыву шырокіх мас рабочых і служачых, накіраваную на паскарэнне жыллёвага будаўніцтва.

Родная Камуністычная партыя, верная прынцыпам ленінізма, прыцягвае ўсё больш шырокія колы працоўных да кіраўніцтва гаспадаркай. Як ніколі, узрастае зараз роля профсаюзных арганізацый, аб'яднаўшых у сваіх радах амаль усіх рабочых і служачых.

Выкананне задач, указаных у рашэннях Пленума, будзе ажыццяўляцца пры новым уздыме прадукцыйных сіл, прымнажэнні грамадскага багацця, павышэнні добрабыту савецкага народа і далейшым умацаванні абароназдольнасці краіны.

Савецкая краіна пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі ўпэўнена ідзе па ленінскім шляху. У нас ёсць усё неабходнае для таго, каб перайсці на больш высокую ступень эканамічнага развіцця.

Пленум Цэнтральнага Камітэта партыі выказаў упэўненасць, што рабочыя, калгаснікі, інтэлігенцыя яшчэ шырэй разгорнуць сацыялістычнае спаборніцтва за выкананне і перавыкананне вытворчых планаў.

Бібліятэкар Людміла Леўчанка абменьвае кнігу калгасніцы Ніне Гарошка.

Фото П. Нікіціна.

Суседзі

ЗАВЕЯ над палямі ўздывае з зямлі цяжкія віхры снегу, а з цёмнага неба насустрач ім сыплюцца новыя і новыя сняжынкi. За некалькі гадзін замяло ўсе дарогі. Ад Маладзечна да вёскі Хожавы ўсяго 10 кіламетраў, а ўжо колькі раз давялося выцягваць з сямейнага забуксаваўшую машыну.

У такую ноч асабліва ўтульна свецяць вокны вясковых хат і электрычныя ліхтары на слупах каля праўлення калгаса. Падумаць толькі, што ўсяго пяць гадоў назад гаспадары некаторых хат задумваліся над пытаннем, праводзіць ці не праводзіць электрычнасць. Зараз, вядома, нікога з хожавцаў не здзівіш ні святлом, ні радыё. Калгас-мільянер электрыфікаваў амаль усе вытворчыя працэсы на свiнаферме, апрацоўку лёну, воўны, ма-

латарні, млын, пілараму... У бліжэйшы час мяркуе перавесці на электраэнергію 80 прац. усіх гаспадарчых работ.

Калгас імя Сталіна не адзіны мільянер у раёне. За 18 кіламетраў ад Хожавы стаіць вёска Ермакі — цэнтр калгаса імя Кірава. Тут нават на год раней, чым у хожавцаў, даход калгаса пераваліў за мільён.

У абодвух калгасах вялікая і багатая гаспадарка, многа новых будынкаў, добрыя працадні, энергічныя старшыні.

А жыццё ў Ермаках і ў Хожаве — рознае.

* * *

У гэты вечар усе нібы дамовіліся гаварыць пра адны недахопы.

Старшыня калгаса Грыгорый Сафронавіч Пачуйка з прыкрасці аж галавой пакрыўжыў.

— У нязручны момант прыехалі вы, таварышы карэспандэнты. Ну, хоць-бы на два тыдні пазней. Папершае, у нас з клубам бяда, а па-другое, і вас прыняць няма каму.

Гадзіны праз паўтары ў калгасным клубе павінен быў пачацца вечар. Сакратар партыйнай арганізацыі рыхтаваўся к дакладу, старшыня сельсовета распараджаўся на сцэне. У музычнай школе, якая знаходзіцца ў адным будынку з праўленнем, ішлі апошнія рэ-

петыцыі канцэрта. А ў самога Грыгорыя Сафронавіча толькі што нарадзіўся сын, і ён павінен быў ехаць да рожаніцы.

— З клубам нядобра выйшла, — паўтарыў ён, паглядаючы на гадзіннік. — Будынак яшчэ летам быў гатовы, а цэглу для печы толькі нядаўна завезлі. Збярэцца сёння народ — зноў у паліто сядзець прыдзецца.

Старшыня яшчэ раз зірнуў на гадзіннік і падняўся з месца.

— Ну, а розныя там факты і лічбы я вам ужо заўтра падам. Добра?..

Каця Баранова — загадчыца сельскага Дома культуры — адразу папрасіла:

— Напішыце, калі ласка, што працуем вельмі дрэнна. Што гэта за хор? Дзяўчат як-так яшчэ збярэш на рэпетыцыю, а за кожным хлопцам па поўгадзіны хадзі ды ўпрошвай. Было-б, вядома, інакш, калі-б дапамагаў сакратар комсамольскай арганізацыі.

Зоатэхнік Пётр Антонавіч Варанец стомлена махнуў рукой.

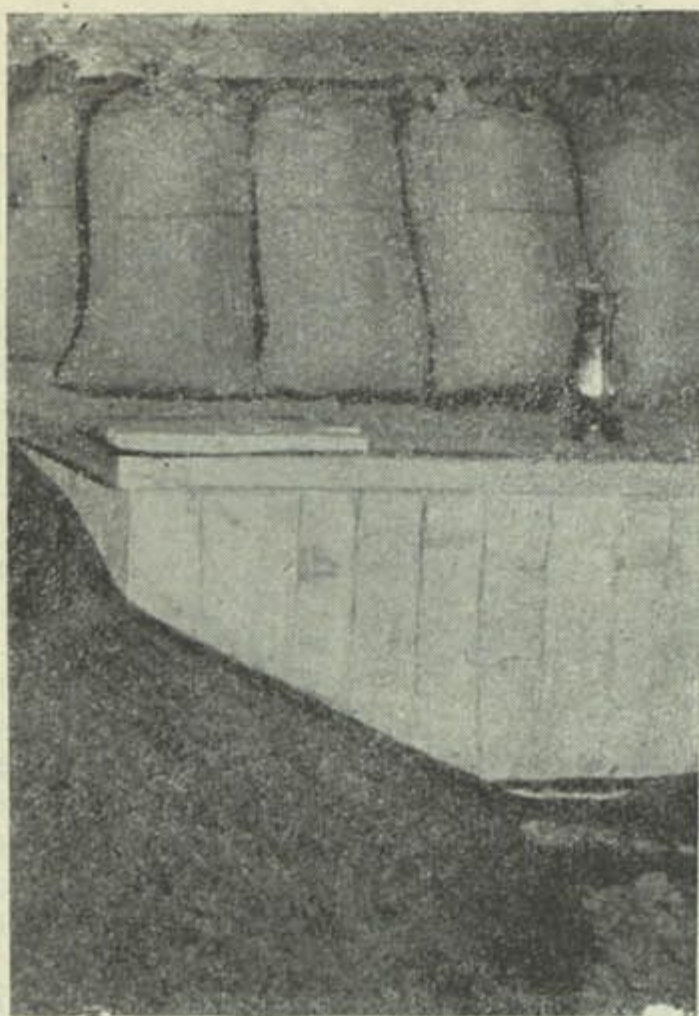
— Справядліва гаворыш, але ўсюды адзін я не паспею. І калі ўжо на тое пайшло, дык самае важнае зараз, каб моладзь вучылася як след. Самі-ж прасілі адкрыць у Хожаве вячэрнюю школу. Заяў было сорок! А як пачаліся заняткі, дык сталі лындзі біць. На комсамольскім сходзе ўжо разбіраць давялося...

Канцэрт усё-ж прайшоў даволі ўдала. Прасторны і ярка асветлены клуб быў поўны народу. Нават сённяшняе размовы аб непаладках яшчэ больш узмацнялі ўражанне, што вёска жыве цікавым культурным жыццём.

Нават днём, калі ўсе заняты работай, на вясковай вуліцы адчуваецца жывы «гарадскі» рытм.

У музычнай школе калгаса. Праводзіць заняткі з дзецьмі калгаснікаў выкладчык Маргарыта Прыцэпчык.

Так выглядае сцена клуба ў калгасе імя Кірава таго-ж раёна.

Застракатаў тэлеграфны апарат на пошце, зазваніў тэлефон у праўленні калгаса, паліліся мерныя гукі піяніна—загадчыца музычнай школы Маргарыта Антонаўна Прыцэпчык пачала свой урок.

Шчоўкнула нешта ў рэпрадуктары—і калгасны радыёвузел пачаў перадачу аб'яў. Да прыгожага каменнага магазіна пад'ехала машына з хлебам; на школьным дварэ пыхкае трактар—дзесяцікласнікі пачалі практычныя заняткі па машыназнаўству.

Сельскі бібліятэкар Люся Леўчанка адчыніла сваю «ўстанову». Зусім маленькі пакойчык у Люсі. Няма дзе раскласці газеты і часопісы. Але ў якім строгім парадку расставлены на паліцах па алфавіту ўсе 5 тысяч тамоў...

Закончыўся прыём у амбулаторыі. Урачы і хворыя паспелі разыйсціся па хатах і толькі фельчар-акушорка Валянціна Іванаўна Паддубная дзяжуріць ля тэлефона. Яна працуе ў Хожаве сем год. На яе вачах з маленькага медпункта стаў участак, які абслугоўваюць зараз двое ўрачоў, фармацэўт, санітарка, патранажная сястра, дэзінфектар. Валянціна Іванаўна любоўна захоўвае ў памяці кожную дэталю з жыцця медпункта: у якім годзе набылі тут «УВЧ» і солікс, калі абсталявалі зубны кабінет і як нерашуча спынілася на парозе амбулаторыі маладзенькі ўрач—выпускніца Мінскага медінстытута.

— ...А я ёй адразу кажу: «Заставайцеся ў нас, у Хожаве. Жыццё тут цікавае, наперад ідзем...»

Пра гэты рух наперад гаворыць не толькі сельская інтэлігенцыя або людзі тыпу Ганны Башко—былой батрачкі, а зараз перадавога брыгадзіра жывёлагадоўчай фермы, актыўнай камуністкі, Алены Цінцэвічэвай, лепшай у калгасе даяркі, удзельніцы Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі, члена праўлення калгаса...

Значавалі мы ў Зосі Васільеўны Гарошка—жонкі радавога калгасніка. Гаварыла яна не пра жыццё наогул, а толькі пра сваю адзіную дачку.

— Пайшла наша Таіса ў школу, дык я пачала хвалявацца: сядзіць і сядзіць над кнігамі, нават пагуляць не хоча. Здольнасці ў яе напэўна ёсць: сама дабівалася добрых адзнак, мы тут дапамагчы не маглі. Я ў свой час з поўгода ў школу паходзіла, мужык таксама недалёка пайшоў. Тады, бывала, ледзь падрасце дзіця, яго другая «навука» чакае: кароў пасвіць, малых даглядаць, за кроснамі сядзець. А зараз з іх могуць выйсці вялікія людзі. У 1955 г. адкрылася ў нас музычная школа, а летась ужо, на свята Кастрычніка, Таіса мая ў канцэрце выступала... У вас саміх дзеці ёсць? Ну, тады разумееце, які гэта гонар для маці! Хіба магла я некалі думаць, што дачка мая будзе вучыцца ў музычнай школе!..

І вочы Зосі Васільеўны свецяцца такім няхітрым, такім чалавечым шчасцем...

* * *

Старшыня калгаса імя Кірава Георгій Іванавіч Разнічэнка глянуў на нас з вясёлай сарамлівасцю чалавека, які пераступіў нейкую фармальную дробязь, але

Фармацэўт комсамолка Зіна Патапенка рыхтуе лекаства.

глыбока ўпэўнены ў тым, што мае рацыю.

— Ну, добра! Вінаваты—выпраўлюся. Але колькі можна дапякаць мяне гэтым клубам? І бібліятэкар, і кіномеханік, і сакратар райкома, і нават у сельсавецекай «Калючцы» прабралі. А глянулі-б вы з другога боку—куды падзець ільносем'я, калі памяшканне не гатова? Гэта-ж таксама народныя грошы. На іх тры такія клубы збудаваць можна...

«Народныя грошы» якраз у гэты момант выгружаліся ў пустую, з закалочанымі вокнамі клубную залу. Пажылы калгаснік іранічна кінуў на застаўленую мяхамі сцэну:

— Што, «самадзейнасць» нашу, можа, сфатаграфуеце?..

— А ці ёсць яна ў вашай вёсцы?

— Ёсць, вядома. Як кажуць, «не клу-

бам адзіным жыве чалавек». На Кастрычніцкія святы канцэрт давалі. Праўда, выступаць давялося... у школьным калідоры...

Кіруе калгаснай самадзейнасцю Надзя Козел.

Чатыры гады назад, скончыўшы дзесяцігодку і не прайшоўшы па конкурсу ў інстытут, засталася яна загадваць хатай-чытальняй у Ермаках.

Працуе Надзя з ахвотай. Вечарамі ў хату-чытальню заўсёды збіраецца моладзь. Гуляюць у шахматы, перагортваюць часопісы, развучваюць ролі для чарговай пастаноўкі драмгуртка, у суботу і нядзелю танцуюць...

Чытаюць малавата. Ды, папраўдзе кажучы, тут не лёгка выбраць кнігу. У двух невялікіх шафах перамяшаліся кнігі рознастайных аўтараў і тэматыкі.

— Скажыце, Надзя, як вы падбіраеце кнігі?

— Часцей за ўсё пытаюся ў прадаўца.

— А больш? Хто-небудзь з настаўнікаў ці з аддзела культуры гаварыў з вамі, як трэба падбіраць кнігі, як лепш іх расставіць, папулярызаваць? Зараз вось у Хожаве канферэнцыю чытачоў арганізуюць...

— На семінарах у Маладзечна я бывала, але там у асноўным пра масавую работу гаварылі—розныя там песні, танцы.

Надзя задуменна аглядае сваю кніжную гаспадарку:

— Самой мне вучыцца трэба было-б. Гэта праўда. А да Хожавы нам далёка...

Пад вечар у Ермакі прыехала кіноперасоўка.

У хаце-чытальні змяшчаюцца ўсяго тры доўгія лаўкі. Людзі стаяць уздоўж сцен, сядзяць у калідорчыку ля самага кіноапарата, а з вуліцы з зайздрасцю заглядаюць некалькі падлеткаў. На іх тварах крыўда: хіба яны вінаваты, што тут такія маленькі пакой? Яны-ж не свавольнікі, не лезлі-б сюды без білета...

Раніцай, убачыўшы Разнічэнка ў праўленні калгаса, мы зноў прыстаем да яго:

— Георгій Іванавіч! Вы толькі што з захапленнем гаварылі пра новы кароўнік, свінарнік. Чаму-ж вы з такім самым запалам не паклапаціліся аб людзях? Чаму магазін у Ермаках выглядае горш, чым хлэў?

Чаму на ўвесь калгас няма нават аптэчкі? Здарыцца няшчасце—ні дапамогі падаць, ні ўрача паклікаць. Тэлефон аж у сельсавеце, за 6 кіламетраў!..

— А для каго-ж гэта ўсё—і гаспадарка, і будынкі, і працадні? Людзям трэба перш за ўсё заможнае жыццё арганізаваць. А калі і ўпусцім якую-небудзь дробязь, нахштальт аптэчкі ці музычнай школы, то не на іх трымаецца жыццё...

...Шчаслівы, летуценны твар Зосі Васільеўны зноў паўстае перад маімі вачыма. А побач з ім—хмурыя постаці ўчарашніх падлеткаў.

Не, гэта не дробязі! Без гэтых дробязей не будзе светлым і цікавым жыццём, і нават пры самых высокіх працягах не будуць людзі адчуваць сябе шчаслівымі. А шчасце таксама трэба ўмець арганізоўваць.

Маладзечанскі раён.

Р. МІХАЙЛАВА.

ЯК РОЎНАЯ ЛЫЖНЯ

НАРЫС

З ТАГО боку, дзе раскінуліся карпусы камбіната, пачынаўся пакаты спуск да Сожа. Беласнежная роўнядзь працягнулася аж да слупа, на якім бакеншыкі запальваюць летам ліхтары, каб паказаць дарогу суднам.

Маша ямчэй перахапіла палкі лыж, уся неяк настрэнула і рынулася з узгорка. У вушах засвістаў вецер, твар апякло ладным марозцам. Было прыемна адчуваць, што ты маладая, што перад табой усё наперадзе, што вось так можна імчацца і імчацца бясконца...

— Гэй! — пачуўся ззаду нечыі голас. — Ма-а-ша!

Маша Умін прытармазіла і азірнулася. З завулка выязджала на лыжах дзяўчына ў блакітным світэры, які прыгожа аблягаў яе стан. «Хто-б гэта мог быць? — недаўмывала Маша. — Няўжо Каця Савянкova?»

Каця была машынай сяброўкай. Праўда, працавалі яны ў розных цэхах: Маша ў цэху ізаляцыйных пліт сетачніцай, а Каця ўжо другі год апаратчыцай у каніфольным цэху. Прычынай іх сяброўства з'яўлялася, магчыма, захопленне спортам. Летам дзяўчаты можна было сустрэць на гарадской воднай станцыі: яны практыкаваліся ў веславанні на каное. Узімку вольным часам падвязвалі лыжы і імчаліся па заснежаных затоках Сожа. Нярэдка забіраліся далёка — аж туды, дзе ў парослых гнуткім лазняком берагах пляляла Іпуць. Адтуль было ўжо недалёка і да Добруша.

Абапершыся на бамбукавую палку з парасончыкам на канцы, Маша чакала дзяўчыну. І сапраўды, то была Каця. Рыт-

мічна выкідаючы ўперад палкі, сяброўка рэзкімі рыўкамі набліжалася да Машы. «Эканоміць дыханне, лішніх рухаў не робіць», — вокам знаўцы адзначыла Маша.

— Ух! Ледзь нагнала! — прамовіла Каця. — Паехала да цябе, а хатнія казалі, што ты лыжы навастрыла. Тады і я айда за горад.

Сяброўка шчыра рассмяялася. Была яна не такой гаваркой, як Маша, але калі смяялася, то хацелася смяяцца і таму, хто на яе глядзеў.

Сяброўкі, не дамаўляючыся, паехалі ўздоўж ракі. Някрануты пушысты снег, як сягнуць вокам, прасцёрся роўным дываном. Вунь высачэзны комін лесахімічнага камбіната, які стаў для дзяўчат другім родным домам.

— Ведаеш, Кацюша, — павярнулася да сяброўкі Маша, — як успомніў свой першы прыход на камбінат, аж смешна робіцца. Было гэта ў сорок пятым годзе. Прыходжу, а цяперашні наш брыгадзір Пятро Гаўрылюк пытае: «Што, дзяўчо, рабіць можаш?» Я адказваю: «Цэглу насіць, рыдлёўку ў руках трымаць». — Сапраўды, наш рабочы адказ, — гаворыць ён. — Пойдзеш на будаўніцтва.

І Мар'я пайшла. Усе цэхі амаль нанова прыйшлося ўзводзіць. Тады дзяўчына навучылася не толькі ёмка рыдлёўку трымаць, а і не горш запраўскага муляра працаваць з кельмай.

Пётр Якаўлевіч уважліва прыглядаўся да спрытнай работы дзяўчыны. Аднойчы ён падышоў да яе з намеснікам сакратара партыйнага бюро камбіната Георгіем Шыліным.

— Прыдзеца табе, дзяўчына, за станок стаць, — сказаў ён. — Цэхі амаль усе адбудаваны. Тут і без цябе справяцца.

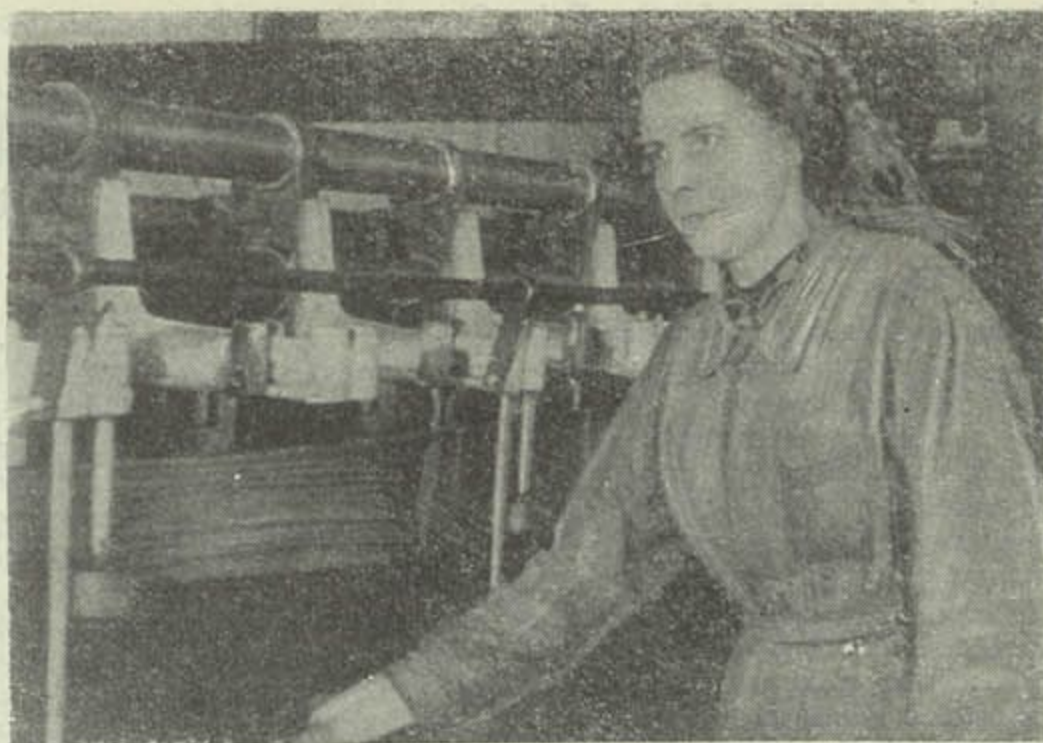
— А ці вучыцеся вы? — пацікавіўся ў сваю чаргу Шылін.

Маша міжволі пачырванела: з пяццю класамі адукацыі не надта разгонішся каля станка.

— Ой, калі-ж вучыцца? — пачала яна апраўдвацца. — Наносішся гэтых насілак з раствором, дык рукі ўсю ноч аж гудуць.

Якраз у гэты час па заводскім дварэ прабягала тоненькая дзяўчына ў вылінялым камбінезоне. З-пад клятчатой хусцінкі выглядалі кудзеркі просценькай завіўкі.

— А вы-б, Маша, пацікавіліся, як яна вучыцца, — кінуў услед дзяўчыне Георгій Філімо-

Сетачніца Мар'я Умін за адлівачай машынай.

Фото А. Шаевича.

навіч. — Гэта Каця Савянкova. Працуе насосчыцай. Ходзіць у вячэрнюю школу. І ўсюды паспявае. Член камітэта комсомола камбіната. Ды што там казаць. Пазнаёмцеся з Кацяй.

Перайшла Маша на абразны станок, і неяк само сабой атрымалася, што да яе ў цэх зачасціла Каця Савянкova. Маша была старэй на некалькі год, аднак гэта не перашкодзіла ім пранікнуцца адна да адной тым асаблівым давер'ем, калі хочацца проста і шчыра, ад усяго сэрца пагаварыць. Родам Каця была з суседняй Бранскай вобласці.

— І ведаеш, хто мне дапамог сюды паступіць? — прызналася сяброўцы Савянкova. — Антаніна Паўлаўна — хімічка наша. На адным з урокаў яна расказвала, што каніфоль ужываецца ў мылапрацоўчай, лака-фарбавальнай, папяровай і нават у электратэхнічнай прамысловасці. Што-ж там за каніфоль такая? — зацікавілася я. Прыехала ў Нова-Беліцу і на камбінат паступіла, — і дзяўчына шчыра рассмяялася.

Летам сяброўкі ахвотна пачалі займацца на каное. Набывалі спрыт і ўменне вяслярнага спорту.

Каця загадвала заводскай бібліятэкай і пачала прыносіць Машы кніжкі. Папраўдзе кажучы, тая спачатку чытала не вельмі ахвотна. Зацікавілася, здаецца, кніжкай Барыса Жыткова, напісанай проста пра самыя звычайныя рэчы.

Цяпер Машу можна было сустрэць і ў пакоі тэхнолага.

— Думаем перавесці цябе, Маша, на адлівачую машыну, — сказала ёй аднойчы начальніца цэха ізаляцыйных пліт Мар'я Шаўкова.

— Ой, што вы, Мар'я Трафімаўна! Я-ж не спраўлюся.

— Ну, гэта ты ўжо занадта, — усміхнулася тая. — Абразным станком дасканала валодаеш. Норму перавыконваеш. А раней таксама апасалася, што не справішся? Цяпер-жа і пар-

трэт твой на Дошцы гонару красуецца...

Машы, што ні кажыце, а прыемна было адчуваць да сябе такую павагу.

— Дзіўная ты нейкая, — паклаўшы руку на плячо Машы, між тым прадаўжала Шаўкова. — Ведаю я, што дома рыхтуешся здаваць экстернам на атэстат сталасці, а каб парайца, дык не...

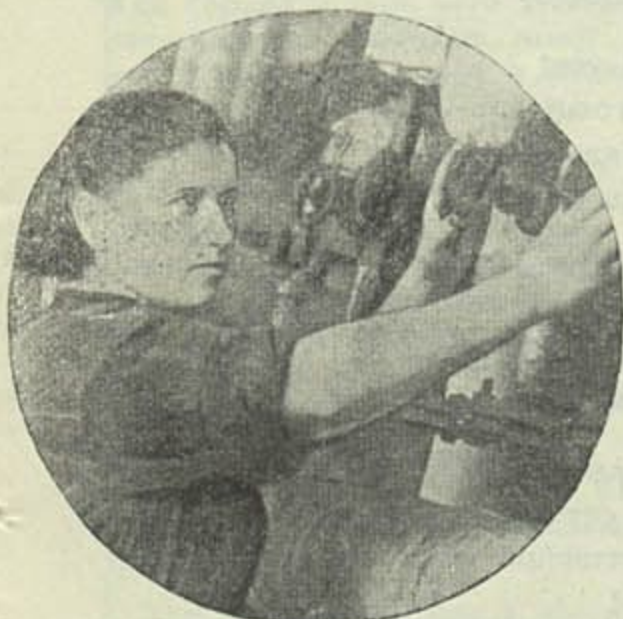
Машыны шчоці запунсавелі. У душы яна адчувала, што тэхнолаг праўду кажа. Чаму-б сапраўды не зайсці да яе парайца? Не ўсё-ж пытацца ў Каці Савянковай, ды не ў кожным пытанні яна і разбіраецца...

І вось цяпер, ідучы на лыжах плячо-ў-плячо з Кацяй, Маша ўспамінала, як яна ўпершыню стала за пульт складанай адлівачай машыны. Цяпер для яе не было ўжо сакрэтаў.

Звычайна сетачніца, прыняўшы змену ад Мар'і Філіпчанка, правярае насосы, якія качаюць у верхнія чаны дрэвавалакністую масу. Затым уключаецца адлівачая машына і апускаецца магутны прэс, што адціскае вадку з пакладзенай на сетку масы, таўшчыня пласту якой не перавышае спачатку 55, а затым паступова змяншаецца да 28—29 міліметраў.

Нарэшце машына правярана. Маша ўключае пульт кіравання. Роўны гул бушуючай вадкі напаўняе цэх. Здаецца, недзе прарвала запруду, і рака панеслася ўдалеч. Праз машыну пацягнулася шараватае палатно масы. Сетачніца ўключае рэзі нажа, ён праз роўныя прамежкі часу апускаецца на яшчэ цалкам не адвільготненую масу... Р-раз — і кавалак пліты па рольгангах паплыў у сушыльнае памяшканне. Р-раз — і новая пліта паплыла следам. Стандартны размер кожнай пліты — 3,60 метра.

І як прыемна дзе-небудзь далёка ад роднага горада сустрэць такія пліты, быццам

Апаратчыца каніфольнага цэха Кацярына Савянкova за работай.

свайго блізкага знаёмага. Пліты гэтыя лёгкія, дрэнна праводзяць цяпло, зручныя ў перавозцы. Маша з Кацяй бачылі, як іх плітамі пачынаюць пакрываць нават дахі дамоў.

Радасна адчуваць, што не так даўно ты прыйшла на камбінат, а ўжо прыкметна вырасла. І як прыемна бачыць поруч сяброўку, якая таксама сягнула далёка. Каця скончыла сярэдняю школу рабочай моладзі і рыхтуецца ў Маскоўскі лесахімічны тэхнікум. А і яна-ж спачатку працавала толькі звычайнай насосчыцай каля рэктыфікацыйнай устаноўкі, дзе здабываецца таварны шкпінар і так званае флотамасла, якое служыць для ўзбагачэння горнаметалічных руд. А зараз яна—апаратчыца. Нядаўна майстар каніфольнага цэха Іван

Грыгоравіч Гарбуноў, які прыходзіў у бібліятэку мяняць кнігу, сказаў, што хутка Каця замяніць яго.

— А як ты думаеш?—раптам парушае Савянкава маўчанне.—Паступлю я ў тэхнікум?

— Ох, Каця! Каб ты ды не паступіла.

Ззаду дзяўчат застаюцца дзве роўныя лыжні. У паветры пырхаюць лёгкія сняжынкі. Каля вёскі Сеўрукі сяброўкі паварочваюць. Канцы машынага шаліка пакрыліся шэранню. Шчокі ў дзяўчат расчырванеліся.

— Ну, а я ці здам?—папраўляючы рукавічкі са смешнымі кутасікамі, трывожыцца Маша.

— Вядома, здасі. Але паднаціснуць не шкодзіць.

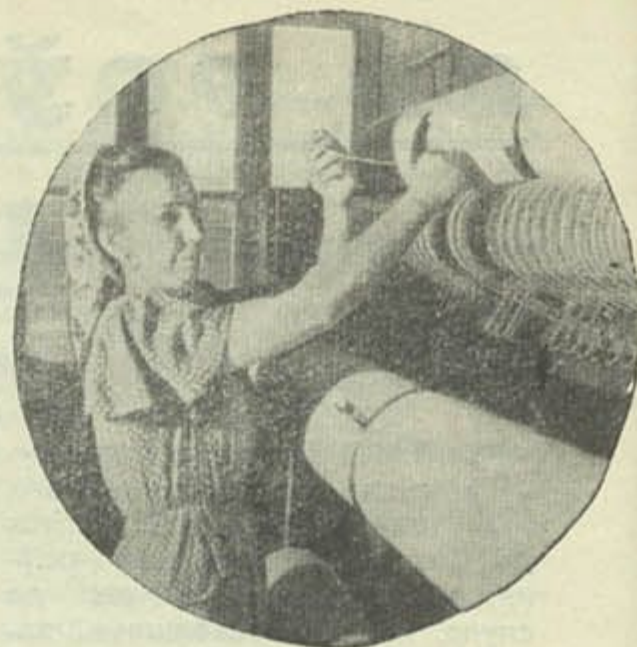
Каця гаворыць гэта ў прамым і пераносным сэнсе. Яна

«паднаціскае» і імчыцца, бы вихор, наперад. Маша ледзь паспявае за ёю. Па дарозе яны дамаўляюцца, як лепей правесці заўтра свой выхадны дзень. Ці не паехаць у Палац культуры чыгуначнікаў імя Леніна, дзе будзе абмяркоўвацца спектакль па раманах Івана Шамякіна «Глыбокая плынь»? Спектакль яны абедзве глядзелі. Многае ім не спадабалася. А наконт трактоўкі артысткай вобраза галоўнай гераіні нават паспрачаліся.

У горад вядзе роўная лыжня, і дзяўчатам у галаву не прыходзіць, што іхняе маладое жыццё такое-ж прамое, як гэтая лыжня.

М. ДАНИЛЕНКА.

Гомельскі лесахімічны камбінат.

Сакрэтчыца Гродзенскага тонкасукоўнага камбіната Людміла Ігнацьеўна Драчова абслугоўвае тры станкі. За сістэматычнае перавыкананне вытворчага задання і выдатную якасць прадукцыі яе прозвішча занесена на Дошку гонару камбіната.

Фото В. Дагаева.

У бібліятэцы рабочага клуба

Тысячу чытачоў налічвае бібліятэка друкарні імя Сталіна. Змяшчаецца яна ў нашым клубе.

Кожны вечар, пасля працоўнага дня, сюды прыходзяць рабочыя, майстры, тэхнікі, інжынеры, каб пачытаць свежыя газеты і часопісы, пазнаёміцца з навінкамі мастацкай і тэхнічнай літаратуры.

Расце кніжны фонд бібліятэкі. На яе паліцах—18 989 кніг. Сярод іх творы класікаў марксізма-ленінізма, палітычная і гістарычная літаратура, творы рускіх і замежных класікаў, лепшыя творы савецкіх пісьменнікаў, кнігі па розных галінах навукі і тэхнікі.

Загадчыца бібліятэкі Яўгенія Аляксандраўна Маліноўская добра ведае сваіх чытачоў. Вось з кнігай «Бяскрылыя птушкі» прыйшла брыгадзір пераплётнага цэха Зінаіда Краўчанка. За шэсць месяцаў яна прачытала 28 кніг («Гарачыя пачуцці», «Сэрца Банівура», «Сцягі на вежах» і інш.). Яўгенія Аляксандраўна параіла ёй кнігу «Хаос» пісьменніка Шырван-задзе.

Моцна пасябралі з кнігамі майстар пераплётнага цэха Н. Уласік, друкар В. Адамовіч, слесар Н. Файнберг. Усе яны за мінулы год прачыталі па 40—45 кніг.

У чытальнай зале вывешаны рэкамендацыйныя спісы, абсталёваны кніжныя выстаўкі, бібліяграфічныя агляды.

6 Летась адбылася канферэнцыя чытачоў па раманах Н. Ост-

Я. А. Маліноўская ў бібліятэцы.

роўскага «Як гартавалася сталь». Праведзены чатыры літаратурныя вечары, прысвечаныя А. П. Чэхаву і І. Франку. З дакладамі аб творчасці вялікіх пісьменнікаў выступілі кандыдат філалагічных навук тав. Мелкіх і карэктар тав. Сноўская.

Праведзен вечар на тэму «Магутны рускі характар», на якім выступіў майстар мастацкага слова тав. Грышын.

Аформлена сем стэндаў: «В. І. Ленін», «А. М. Горкі», «Жанчыны Савецкага Саюза» і інш.

Чакаем цікавай сустрэчы з беларускімі пісьменнікамі. На вечары з чытаннем сваіх твораў выступіць Іван Шамякін.

Рыхтуецца канферэнцыя чытачоў па кнізе пісьменніцы Кетлінскай «Мужнасць».

Н. ФІДЛЕР.

г. Мінск.

Еўдакія ЛОСЬ

Лірычны верш

Прыгожыя людзі, прыгожы свет!
Навошта вайна, скажыце!
Хто зверам на ваш спакой раве,—
Рукі таму звяжыце.

Хлопец, дзяўчыну кахаеш ты,
Каханне шчаслівае ўсюды...
Глядзі, каб не сталі твае-ж браты
Ахвярай прадажных іудаў!

Бацька, ты любіш дзяцей сваіх,
З-за іх на лобе маршчыны.
І радасць жыцця ў цябе з-за іх...
Не дай-жа вайне расчыну!

Бабуля сівая, унучка твайго,
Як грымне вайна, скалечаць...
Гасі, як можаш, злосны агонь,
Распроствай старыя плечы!

Дзяўчына, ты жонкаю хочаш быць,
А не маладой удавою...
Братам памажы вайну задушыць,
Каб не дапусціць разбою!

Маткі, добрыя маткі усе!
Вам-то вайна — не госці...
Раджалі, расцілі ў бядзе, у красе,
Каб потым аплакваць косці!!

Людзі, працоўны чэсны народ
Нашай цудоўнай планеты!
Вынішчым сквапны да боек зброд,
У панцыр з броні адзеты!..

Прыгожыя людзі, прыгожы свет,
На працу для міру спяшыце.
Дзе толькі вайна паставіць след,—
Зародак яе душыце!

Чаму так здарылася?

Дарагія чытачы!
Рэдакцыя часопіса „Работніца і сялянка“ атрымлівае пісьмы па самых рознастайных пытаннях. Многія з іх закранаюць глыбока жыццёвыя і чыста інтымныя чалавечыя тэмы, якія хваляюць не толькі тых, хто піша, але і тых, хто чытае гэтыя пісьмы.

Змяшчаем адно з такіх пісем.
Умоўна называючы імя аўтара пісьма, мы, аднак, дакладна перадаем яго змест і просім нашых чытачоў прыслаць свае думкі-вядзункі, якія пастараемся змясціць у чарговых нумарах нашага часопіса.

Паважаная рэдакцыя! Прачытайце гэтае пісьмо і парайце мне што-небудзь.

У канцы вайны я сышла з чалавекам, з якім жыў і цяпер.

Я баюся, што вам надакучыць чытаць усю гэтую біяграфічную неразбярху, і таму не стану апісваць падрабязна нашага шляху сямейнага жыцця.

Усё-такі кораценька тое-сёе скажу. Узнікаўшы пару раз у год буйныя спрэчкі з мужам не перашкодзілі мне пераканаць сябе ў тым, што я з ім шчаслівая.

Ён здаровы, энергічны, моцны характарам, умее дабівацца, чаго захоча, працавіты, настойлівы, вясёлы, кахае мяне, добры сем'янін — чаго больш трэба? З ім не страшна жыць. Нашы суседзі, знаёмыя і таварышы мужа па службе — усе такой-жа думкі. Толькі, бывала, я часта і чую: «У вас муж добры», «Ён у вас маладзец, такіх мала цяпер», «Вось добрая сям'я, разумна, спраўна жыве».

Такія і падобныя ім заўвагі заўсёды яшчэ больш пераконвалі мяне ў думцы, што я шчаслівая жанчына, і я ганарылася сваім жыццём.

Але на дванацатым годзе такога жыцця здарылася нешта, на мой погляд, незвычайнае і страшнае.

У гэтым годзе я раптам адчула агіду да мужа і зразумела, што не кахаю яго. Але справа ў тым, што з гэтага «не кахаю» пачало вынікаць шмат душэўных нягод і трывог, у якіх я забыталася, і вось ужо хутка год, як не магу выблытацца.

З чаго-ж усё пачалося?

Два гады назад мой муж Р. цяжка захварэў, і яго ледзь выратавалі ад смерці. Увесь 1955 год ён хварэў, аднак працаваў, бо любіць сваю работу (па прафесіі ён слесар) і не ўяўляе сабе жыцця без яе.

Калі муж быў у бальніцы, я вельмі пакутавала ад бяссонніцы. Каб як-небудзь пазбыцца гэтага кашмару, пачала чытаць кнігі.

Усе ранейшыя гады я ніколі не чытала, бо ведала, што Р. вельмі не любіць пісьменнікаў, а яшчэ больш чытачоў. Рабіла так, каб было менш крыўдных спрэчак,

якія прыводзяць да душэўнага болю.

А тут я захапілася кнігамі. І калі вярнуўся з бальніцы муж, ужо не магла іх не чытаць.

Пакончыўшы з дзённымі шматлікімі заняткамі па хатняй гаспадарцы, доўгія зімовыя вечары праводзіла за кнігамі, чытаючы іх да позняй ночы.

Спачатку Р. маўчаў. Я паспрабавала зацікавіць і яго. Памятаю, чытала голасна і бачыла, што кніга яму падабаецца, што ён слухае са здавальненнем. Гэта вельмі мяне ўзрадавала.

Я ўявіла сабе, як цяпер мы будзем чытаць заўсёды разам, як будзем дзяліцца думкамі. Але, праслухаўшы другую кнігу, муж груба вылаяўся і адварнуўся. Я вельмі пакрыўдзілася, ды не звярнула на яго думку ўвагі і па-ранейшаму працягвала чытаць. Р. пачаў злаваць.

У хуткім часе муж пайшоў на работу, а я, застаўшыся дома, рабіла толькі самае неабходнае па гаспадарцы і чытала, чытала. Захапілася творам «Што рабіць?» Чэрнышэўскага. Муж спіць, а я чытаю і перачытваю, абдумваю і парайноўваю са сваім жыццём. Памятаю, скончыла я гэтую кнігу глыбокай ноччу, седзячы ў кухні каля цёплай пліты. Закрыўшы кнігу, я задумалася. Неяк маладзёва пранеслася перад вачыма мае трыццацігадовыя жыццё з усімі радасцамі і памылкамі. Асабліва яскрава ўявіліся гады сямейнага жыцця. Раптам я прыйшла да вываду, што ніякага шчасця ў мяне не было, што жыццё наша з Р. праходзіць няправільна, што пабудавана яно на старадаўніх прынцыпах залежнасці жонкі ад мужа, на недавер'і, рэўнасці, узаеманеразумеўні.

Пастаралася я ўспомніць прычыны спрэчак. У асноўным гэта была неразумная, неабгрунтаваная рэўнасць. Мне нельга было патанцаваць, пажартаваць, пасмяяцца не толькі ў кампаніі мужчын, але і жанчын. Муж лічыў, што я хачу прыцягнуць увагу мужчын. Ён доўга не згаджаўся пусціць мяне на работу, бо лічыў, што жанчына заўсёды знаходзіць на рабоце любоўніка. Ён баяўся, каб я часам каму не спадабалася, і як толькі даведваўся, што хто-небудзь мяне пахваліў, то зараз-жа пачынаў дома сварку. Аднойчы ён прагаварыўся, што так трэба для перасцярогі, для сямейнага шчасця. Каб унікнуць канфліктаў, я старалася рабіць так, як яму хочацца, як падабаецца.

Спрэчкі нашы здаваліся мне асабліва цяжкімі і крыўдымі. Пасля іх я доўгі час не магла ні есці, ні працаваць, балела ўся грудная клетка. Муж хутка супакойваўся і ўдала мне ўнушаў: усе сваркі ад таго, што ён вельмі мяне кахае і баіцца мяне страціць. Я верыла.

Праўду кажучы, так яно і было. У яго было такое каханне, такі спосаб занявання жонкі. Калі я хацела вучыцца, ён умеў давесці, што мне няма чаго сушыць галаву. «Няхай я ўжо буду і працаваць і старацца за цябе», — казаў ён. Я ўспомніла, што ён ніколі не звяртаў увагі на мае клопаты і працу. Уся мая

работа як у канторы, так і дома па гаспадарцы праходзіла ім не заўважнай (а можа ён толькі маскіраваўся?), як быццам і без яе можна абыйсціся. Ён ніколі не падзяляў маю радасць, калі я што-небудзь сабе пашыла, што-небудзь прыгатавала смачнае паесці, з чым-небудзь добра справілася, добра купіла або прыбрала ў пакоі. Гэта яго нібы і не датычыла.

Сваёй асобай муж заўсёды хваліўся. Любы выпадак удачы расказваў з такім захапленнем, што, калі яму не спачувалі, злаваўся, а калі хвалілі, — радаваўся бясконца. Прыг'няўдачы расказваў так, каб яго абавязкова шкадавалі, а ў заключэнне казаў: «Глупства, перажыву, даб'юся!» Калі-ж у маёй рабоце была няўдача, ён толькі маўчаў, насупіўшыся; часам скажа: «Кінь работу». У яго ўвайшлі ў звычай самыя зневажальныя выразы, самая адборная лаянка.

Усё, што я ўспомніла ў той вечар, здалося мне крыўдным, страшным, непапраўным.

Падшоўшы да ложка, на якім муж спакойна спаў, я выбегла са спальні.

Што са мной тварылася, цяжка растлумачыць. Мне здавалася, што трэба зараз-жа разбудзіць мужа і аб'явіць пратэст супроць такога жыцця, сказаць, што ўсё скончана, што мы чужыя, што я больш не хачу з ім жыць. Але на думку прыйшлі дзеці. Чым яны вінаваты?.. І я дагэтуль нічога не кажу мужу. Ды што яму скажаш, калі ён такіх размоў ніколі слухаць не хацеў. Каханне для яго — толькі фізічнае сумеснае жыццё.

Я разумею, што ўсе гэтыя гады была прыдушана ўплывам мужа: жыла яго розумам, яго меркаваннямі, паддавалася яго думкам, густам, жаданням.

Уласнага-ж жыцця ў мяне не было.

Я ўжо больш не чакаю яго з камандзіроўкі, не выглядаю ў вокны, як у ранейшыя гады, не сумую па ім. Я бываю рада, калі яго няма дома. Нашы адносіны прыкметна абастрыліся, ён пачаў заўважаць, што я змянілася. Так. Я змянілася. Стала зласлівай, прыдзірлівай не толькі да яго, але і да дзяцей. Аднойчы, калі ён прыйшоў п'яны, у нас разгарэлася гарачая спрэчка. Мы проста крычалі адзін на аднаго. Ён тады казаў, што я яго больш не баюся і гэта вельмі дрэнна. Выходзіць, што я павінна яго баяцца? Але мне надакучыла баяцца. Пасля таго ён пачаў піць. Гэта адбілася і на дзецях: яны сталі капрызныя, непаслухмяныя. Гаспадыня я таксама стала няважная. Агарод запусціла, адзенне, з грашыма абыходзіцца не ўмею.

Мне сталі агіднымі ўсе гэтыя хатнія заняткі і работы, якіх ніхто не хоча заўважаць. Каму ўсё мае клопаты патрэбны? Хто ім рады? Я-ж ніколі не чула ад мужа: «Як добра ты зрабіла!..» А я-ж так старалася!

Я часта думаю, што такіх жанчын, як я, яшчэ няма.

Я спадзяюся, што рэдакцыя адгукнецца на мае пісьмо і здолее мне дапамагчы.

Чытачка Н.

МЯНЕ папрасілі расказаць аб тым, якую падзею з уласнага жыцця за мінулы год лічу я важнай, незабыўнай. На роздум не давялося траціць шмат часу, бо такой падзеяй была для мяне летняя паездка на цалінныя землі Казахстана.

Як-бы ты ні стаміўся за год, жаданне ўбачыць новыя краявіды, новых людзей мацней стомы. Ранейшыя планы адпачынку ў ціхіх, улюбёных мясцінах закрэсліваюцца. Клічуць далёкія, цяжкія дарогі.

Па пуцёўках Усесаюзнага навуковага таварыства мы, невялікая група выкладчыкаў з Беларусі, едзем у Какчэтаўскую вобласць чытаць лекцыі і даклады, маючы на мэце сустрэцца з землякамі-беларусамі.

Не блізкі свет — Какчэтаў. Тысячы кілометраў! Але самалётам і ён не такі ўжо далёкі. Сёння а пятай гадзіне мы яшчэ ў Маскве, а заўтра к абеду ўжо на месцы.

У Какчэтаве нас сустрэў рэфэрэнт таварыства — малады і вельмі сімпатычны казах Отузбай Асылбекавіч Жэтпісаў. Ён ахвотна і з замілаваннем расказваў нам аб сваім краі.

Какчэтаў — яшчэ нядаўна невялікі аднапавярховы гарадок — стаў абласным з 1944 г. Знаходзіцца ён на беразе возера Копы (прэснае). У яго вельмі паэтычная назва. Какчэтаў — значыць сіняватая (блакітная) гара. Але горы пры горадзе не такія ўжо высокія. Яны — арганічнае звязно горна-лясістага аазіса Какчэ-Тау, які раскінуўся сярод стэпаў Поўночнага Казахстана і ва ўсёй сваёй красе раскрыўся ў Баравым — лепшым курортным месцы рэспублікі, што за 70 кілометраў ад абласнога цэнтру.

У Какчэтаве — музей В. В. Куйбышэва. Тут Куйбышэў правёў свае дзіцячыя і юнацкія гады, вучыўся ў пачатковай школе, якая цяпер носіць яго імя. У Какчэтаўскіх гарах юны Куйбышэў хаваў рэвалюцыйныя лістоўкі і пракламацыі, каб потым іх распаўсюдзіць.

Мы нямала дзівіліся таму, што тут ужо зроблена і што мяркуецца зрабіць за бліжэйшыя пяць год. Цяпер пасяўная плошча Казахскай ССР складае 27 мільёнаў гектараў. За два гады тут узнята 18 мільёнаў гектараў цаліны. На цалінных землях створана 337 збожжавых соўгасаў.

Стэпавыя прасторы абуджаны

У НАШЫХ ЗЕМЛЯКОЎ

працавітымі рукамі савецкага чалавека. Багаты ўраджай даў магчымасць Казахстану здаць у 1956 г. дзяржаве мільярд пудоў збожжа і выйсці на другое месца ў краіне.

У бліжэйшыя гады тут вырасце першынец чорнай металургіі — Карагандзінскі металургічны камбінат. У Паўладары будуюцца самы вялікі ў краіне завод камбайнаў. Намечана будаўніцтва алюмініевага, ферасплаўнага і асфальтавага заводаў, завода будаўнічых матэрыялаў, жалезабетонных канструкцый, трубаправода, дзесяткаў заводаў лёгкай прамысловасці, электрастанцый. Будуць пракладзены сотні кілометраў чыгуначных магістралей і аўтадарог.

За гады шостага пяцігодкі ў стэпавых прасторах вырастуць дзесяткі новых сёл і гарадоў.

Раней лічылі, што Казахстан не мае карысных выкапняў. Цяпер Казахстан называюць «кладовай» прыродных багаццяў. І гэта зусім правільна, бо тут ёсць усё: чорныя і каляровыя металы, жалезныя і марганцавыя руды, рознае паліва.

Старажылы і новасёлы рэспублікі з гордасцю называюць мінеральныя багацці Казахстана невычэрпнай руднай «цаліной». І яна будзе ўзнята ў такіх-жа маштабах, у якіх узняты мільёны гектараў урадлівай казахстанскай цаліннай і абложнай зямлі.

І ўсё гэта гучыць своеасаблівай музыкай.

А якога размаху дасягнула будаўніцтва цалінных соўгасаў!

Вось першы, убачаны мною ў Чкалаўскім раёне цалінны соўгас «Канцёміравец». Тут усё новае. Менш як за два гады пабудавана некалькі дзесяткаў жылых дамоў, кантора, дзіцячыя яслі, інтэрнат для моладзі, магазін, сталовая, бібліятэка, тры агромністыя склады для збожжа.

Соўгас носіць імя праслаўленай дывізіі, якая з баямі ўзяла ў час Вялікай Айчыннай вайны станцыю Канцёміраўку на Украіне. Яго заснавальнікамі былі дэмабілізаваныя воіны Канцёміраўскай дывізіі, якія, не заязджаючы дамоў, з'явіліся сюды па комсамольскіх пуцёўках у кастрычніку 1954 г. і шчыра ўзяліся за працу. Ранейшыя танкісты сталі будаўнікамі, трактарыстамі, асталяваліся ў соўгасе, як старажылы.

І цяпер Канцёміраўская дывізія трымае сувязь са сваімі выхаванцамі, шэфствуе над соўгасам. Шэфы штогод прыязджаюць да новасёлаў, праводзяць тут сходы, гутаркі, прывозяць і прысылаюць падарункі, цікавяцца ўсімі справамі ў соўгасе.

Пісьмы і кнігі цаліннікам ідуць ад жыхароў станцыі і раённага цэнтру Канцёміраўка. На тумбачках у маладых будаўнікоў можна бачыць кнігі з кранаючымі надпісамі: «Заваёўнікам цаліны ад вучня 9 «А» класа Канцёміраўскай сярэдняй школы».

У раёнах асваення новых зямель працуюць людзі розных нацыянальнасцей: рускія, казахі, украінцы, беларусы, узбекі, палякі, татары, інгушы.

Цаліна стала справай усіх народаў Савецкага Саюза.

У соўгасе «Канцёміравец» я сустрэлася з беларусамі — маладымі людзьмі пераважна з Гомельшчыны. Распытам няма канца. Іх усё цікавіць: Што ў Мінску? Якія новыя творы напісалі беларускія пісьменнікі? Як там у нас з ураджаем? Як ідуць справы на заводах, аўтамабільным і трактарным? Ахвотна расказваюць аб сваіх поспехах у працы.

Мы знаёмімся бліжэй.

Валі Сініцкай было толькі семнаццаць год, калі ў Лельчыцкі рай-

ком комсамола прыйшлі пучэўкі. — Як-жа хацелася, каб адну з іх выпісалі на маё імя! — гаворыць Валя. — Неўзабаве мара мая здзейснілася. Я еду на цаліну разам з сябрамі. Толькі сэрца баліць аб бацьках. Чаму не сказала ім, не дабілася згоды? Цэлы месяц не пісала дамоў, баялася. Пазней у пісьмах бацькі даравалі. Толькі-ж каб усё было добра.

Цяпер Валі ёсць што расказаць аб сабе. Яна выконвае нормы на 170 прац., адзначана пахвальнай граматай, добра спявае ў хоры, займаецца ў танцавальным гуртку.

За сталом дружнай сям'ёй сядзяць дзяўчаты: Дамасевіч Алеся з Петрыкаўскага раёна, Дзеравяніна Антаніна з вёскі Ніўкі Церахоўскага раёна, Отчык Вольга з калгаса «Комінтэрн», што на Гомельшчыне. Яны вядомы ў соўгасе сваёй добрай работай на будаўніцтве, актыўнасцю ў грамадскім жыцці. Многія з іх ужо маюць значкі «За асваенне новых зямель».

— Спачатку было вельмі цяжка, асабліва першую зіму, — расказваюць дзяўчаты. — Жылі ў халодным вагончыку, не было чым распаліць печ. Не ведалі, як уратавацца ад лютых маразоў і буранаў. Бывала і так, што «Ямщика» спявалі. Цяпер што! Можна жыць.

Вечарам да нашых дзяўчат прыйшлі хлопцы: Мухін Уладзімір, Тчанікаў Валянцін, Пронін Сяргей — выхаванцы Канцеміраўскай дывізіі. У іх некалькі спецыяльнасцей: летам працуюць камбайнерамі, а зімой будуць дамы. І гэта вельмі зручна.

За ўдарную працу на камбайне некаторых пасылалі на сельскагаспадарчую выстаўку ў Маскву.

— Гэта было незабыўнае, багатае ўражаннямі падарожжа, — успамінаюць хлопцы.

— Ну, і абноўкі прывезлі адтуль. Купілі на заробленыя за лета грошы.

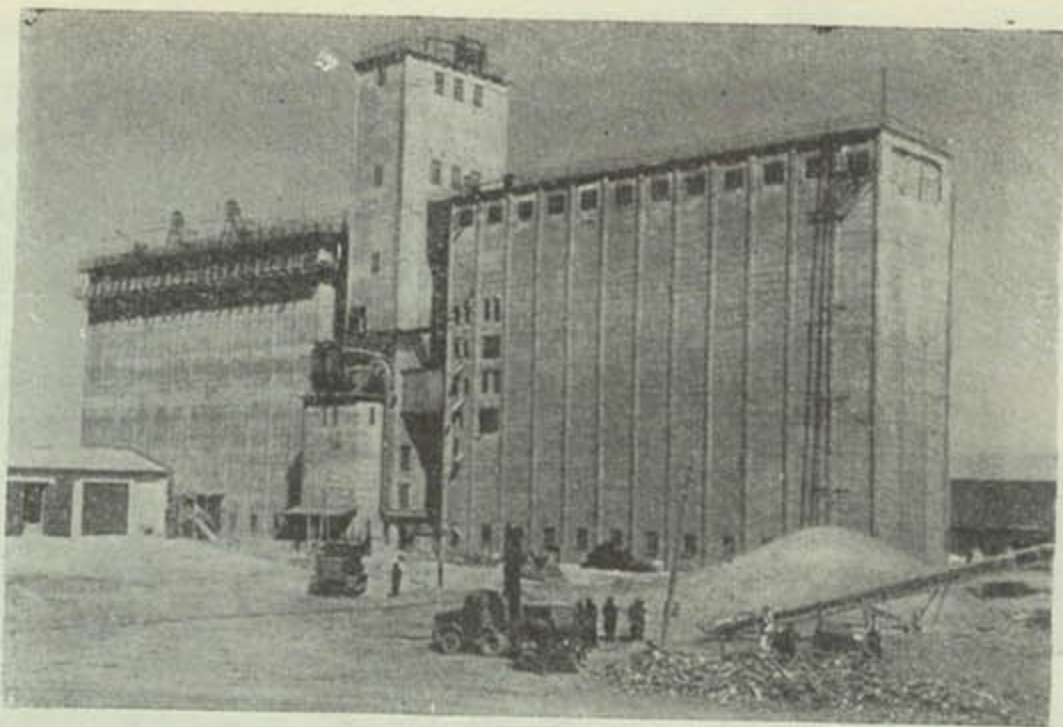
— А не сумуеце вы па Беларусі? — пытаюся я на развітанне.

— Сумуем. Хочацца ўбачыцца з роднымі. А зімою, калі пад вокнамі вые буран, асабліва часта думаем аб доме.

— Прышліце нам п'есы для пастановак, песеннікі, беларускія кнігі: Коласа, Лынькова, Куляшова, Шамякіна, — просяць дзяўчаты.

— Абавязкова прыйдем, — абяцаю я.

Нам спадабаліся жнівеньскія вечары ў Казахстане. Калі раніцай ішоў дождж, то к вечару падсыхала, і чорная ліпкая зямля ўжо не

Казахская ССР. У раёнах асваення цалінных зямель будуюцца буйныя элеватары з навішым абсталяваннем. На здымку: агульны выгляд Атбасарскага элеватора.

Фото В. Савасцянава.
(Фотахроніка ТАСС).

цягнулася за нагамі. Са змярканнем прыходзіла свежасць, і такія пахі несліся з палёў, што хацелася ісці ў стэп ім насустрач. І неба там вельмі прыгожае, высокае, яснае, расквечанае незлічоным мноствам зорак. Млечныя шляхі пралеглі з асаблівай выразнасцю, нібы адлюстравалі ў сабе бяскрайнюю веліч палёў.

Улева ад соўгаса «Канцеміравец», у бок Петрапаўлаўска размясціўся соўгас імя Катоўскага, направа, кілометраў за 20, — соўгас імя Кірава, за ім два новыя соўгасы: «Аграном» і імя Ільіча.

У новых соўгасах гасцініц яшчэ

Казахская ССР. У новых збожжавых соўгасах Какчэтаўскай вобласці ідзе вялікае будаўніцтва. За кароткі час тут узведзена шмат жылых дамоў, культурнабытавых устаноў.

На здымку: на Комсомольскай вуліцы соўгаса «Цалінны» манцёры ўстанаўліваюць рэпрадуктар.

Фото В. Масцюкова
(Фотахроніка ТАСС).

няма. А калі дзе і ёсць, то іх «акупіравалі» сталыя жыхары. Прышлося закатараваць у маладажонаў Чапковых.

Іван Пятровіч — гаспадар дома, яшчэ зусім малады чалавек, высокі, стройны, чорнавокі — працуе трактарыстам. Гаспадыні Надзеі Пятроўне нядаўна споўнілася дваццаць год. Яна — начальнік паштовага аддзялення соўгаса. Маладажоны не так даўно атрымалі новую кватэру з двух пакояў, з ганкам, які выходзіць у чыстае поле. Завялі мэблю і ўсё неабходнае для гаспадаркі.

— У вас, як у песні, — кажу я: — з маладою жонкай проста ў новы дом.

— Не так лёгка ён нам дастаўся, — чуецца ў адказ. — Тут хоць і не сталіца, а з кватэрамі тугавата. Многія абзаводзяцца сям'ёй, думаюць асядаць надоўга. Некаторыя і ўласныя домкі будуць, грошы дзяржава дае ў крэдыт.

Мы сядзім за новым сталом у новым доме і п'ем чай. І так ён дарэчы пасля дзенных турбот.

А раніцай дырэктар соўгаса Вінаградны Владзімір Калістратавіч і парторг Яхін Ібрагім Хасанавіч расказваюць аб сваіх планах на далейшае.

— У бліжэйшыя пяць год у соўгасе будзе сярэдняя школа, бальніца, клуб, стадыён. Сёлета пабудуем аўтагараж, хлебапярканю. Ужо заклалі рамонтную майстэрню, тыповыя дзіцячыя яслі, электрастанцыю, ферму для жывёлы. Пасадзілі тысяч сорок дэкаратыўных раслін і тры гектары садоў.

Сталых жыхароў у соўгасе 270 чалавек. Акрамя цэнтральнай сядзібы, соўгас мае чатыры брыгады. Некаторыя знаходзяцца ў саманых домках, а некаторыя — проста ў вагонах або палатках на палявым стане.

У брыгадах узнікаюць свае песні:

Здалёку відзён на ўзгорку вагон,
Туман па нізінах плыве.
І ціха, напеўна іграе гармонь,
І сонца над стэпам ўстае.

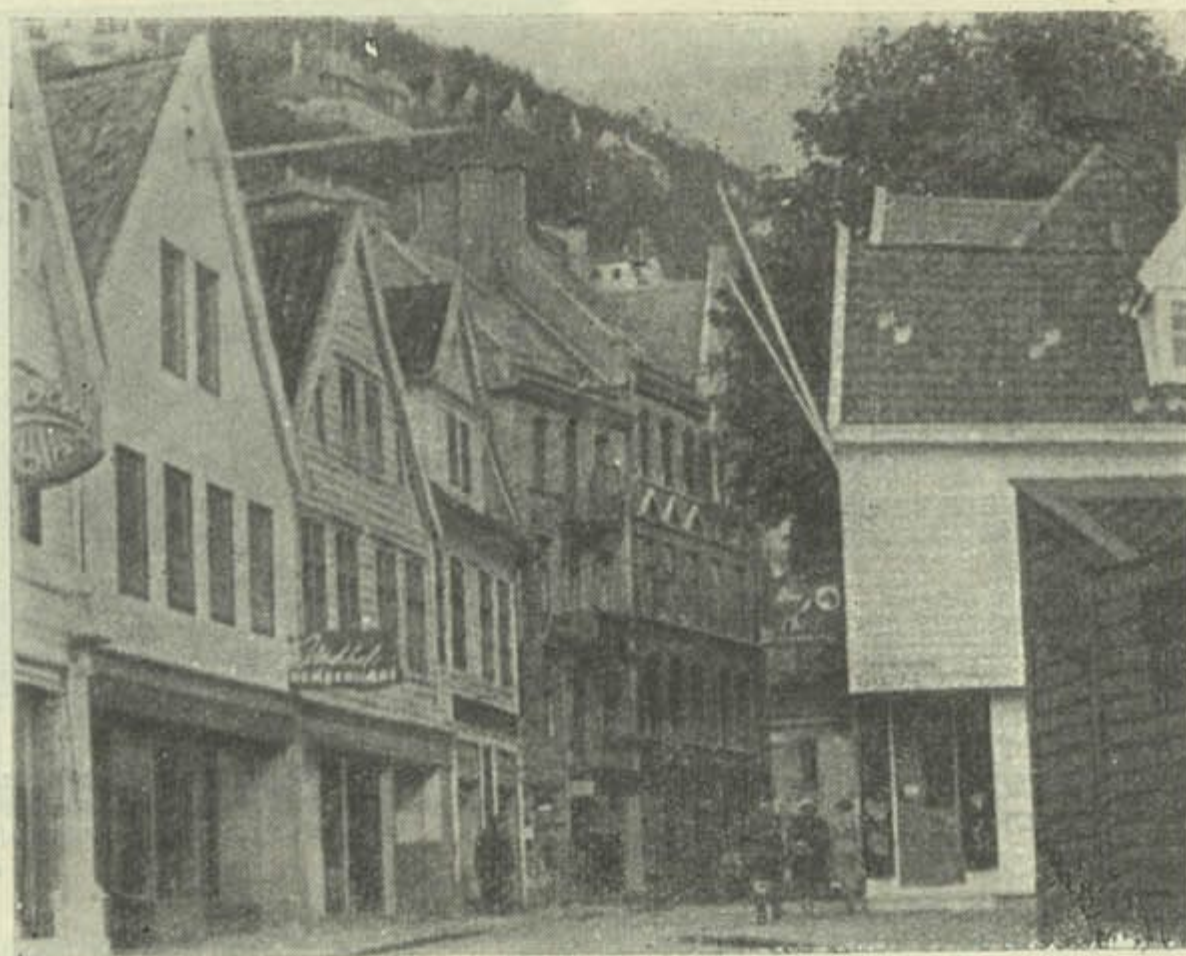
Каля цэнтральнай сядзібы — ладнае возера. Можна разводзіць жывёлу і птушку. На 1960 год соўгас павінен мець чатыры тысячы авечак, дзве з паловай тысячы буйнай рагатай жывёлы, паўтары тысячы свіней, дзесяць тысяч рознай птушкі. Прывабныя перспектывы!

М. БАРСТОК.

(Працяг будзе).

Т. УШАКОВА

Вуліца ў Бергене.

...Увечары таго дня, калі мы прыляцелі ў сталіцу Нарвегіі Осло (пачатковы пункт нашага маршруту), невялікаю групай мы выйшлі з гасцініцы.

Незнаёмы горад абступіў нас невысокімі, але цесна пастаўшымі дамамі. Незразумела гавораць прахожыя, дзіўна выглядаюць трамваі, расквечаныя яркімі рэкламамі.

Вуліца, на якую мы выйшлі, здзівіла нас бязлюднасцю. Як у ціхім маскоўскім завулку. Магазіны былі ўжо закрыты. Пазней мы даведаліся, што яны працуюць да пятай гадзіны вечара з выхаднымі днямі ў нядзелю.

Мала і транспарту. Праўда, не раз адчулі мы цёплае пачуццё, сустракаючы знаёмыя абрысы «Масквічоў» і «Пабед».

Мінуўшы некалькі ціхіх вулачак, мы апынуліся ў самым сэрцы Осло, на галоўнай вуліцы горада — Карл Іяган. Па адзін яе бок стаіць універсітэт, па другі — Нацыянальны тэатр. Ужо сцягнулася, і перад тэатрам гарэлі паходні. Іх тры-вожнае полымя асвятляла помнікі слаўных нарвежскіх пісьменнікаў — Ібсена і Б'ёрнсана, пастаўленыя перад уваходам.

Цэнтральная вуліца замыкаецца ўзгоркам з невялікім, але прыгожым каралеўскім палацам. Калі кароль дома, на палацы развязаецца сцяг.

Мы павярнулі дамоў. Раптам у адным з завулкаў пачуліся крыкі. Азірнуўшыся, мы ўбачылі некалькі юнакоў, якія крычалі і пры гэтым заўзятая сцэбалі па бруку трысцінкамі. На галовах у іх былі чырвоныя шапачкі з кутасікамі на доўгіх шнурках, а на спінах нашыты

чырвоныя павукі, рыбы і нешта яшчэ больш дзіўнае. Пазней нам сустрэлася гэтая шумная і дзіўна апранутая моладзь на вуліцах, у магазінах, кафэ. Былі сярод іх і дзяўчаты з загадкавымі малюнкамі на спадніцах.

Наш гід растлумачыў, што гэта так званыя «рюсы» — юнакі і дзяўчаты, якія скончылі сярэдняю школу і падалі заявы ў вышэйшыя навучальныя ўстановы. Вольныя месяцы — другі яны развітваюцца са школьным жыццём. І трэба сказаць, праводзяць час вельмі весела. Таямнічыя знакі на спінах і спадніцах «рюсаў» — эмблемы школ, якія яны скончылі. Чырвоныя-ж шапачкі з кутасікамі пры ўрачыстай цырымоніі залічэння ў студэнты замяняюцца аналагічнымі чорнымі.

Дарэчы, аб касцюмах. Адзежа нарвежцаў, асабліва нарвежак, прыкметна адрозніваецца ад нашай. Жанчыны вельмі любяць хадзіць у штанах. Раніцай ідуць у штанах на рынак, а вечарам на танцы. Штаны носяць і школьніцы і салідныя маці сямействаў.

У адзежы пераважаюць светлыя і яркія колеры. І не толькі ў сукенках, але і ў касцюмах, паліто, плашчах. Любоў да яркага выяўляецца яшчэ і ў тым, што жанчыны, амаль без выключэння і прытым пачынаючы з 14—15 год (ужо ў школе), фарбуюць губы.

У Осло нам паказалі шмат цікавага.

У першы дзень мы бачылі сучаснае Осло: пабывалі на шакаладнай фабрыцы, у доме дзіцяці, у пачатковай школе, у ратушы. Асабліва цікавыя ўражанні мелі ад школы. Незвычайным для нас з'явілася

выкладанне дамаводства для дзяўчынак і рамёстваў для хлопчыкаў. У спецыяльна абсталяваных класах, якія нагадваюць вялікія кухні, дзяўчынкі вучацца накрываць на стол, прыбіраць пакоі, гатаваць абед. Маленькія куханькі прызначаны для таго, каб школьніца магла без падказвання прыгатаваць «экзаменацыйны абед». У майстэрнях хлопчыкі заняты выточваннем дэталей да табурэтак і шкатулак.

Вялікая ўвага ўдзяляецца ў школе і такім прадметам, як рысаванне, спевы, рукадзелле, тэатральныя пастаноўкі.

Мінулае Осло прадстала перад намі ў музеях.

У першым музеі, які мы наведалі, захоўваюцца старажытныя караблі адважных вікінгаў. У двух высокіх залах выстаўлены тры велізарныя лодкі, якія праляжалі ў зямлі больш тысячы год. На двух з іх захаваліся рэшткі мачтаў, вёслаў, стаякі для шатроў. На такіх караблях нарвежскія мораплаўцы яшчэ ў XI стагоддзі пераплылі Атлантычны акіян і дайшлі да берагоў Амерыкі. Гэтыя судны захаваліся таму, што ваенных правадыроў, паводле старажытных звычаяў, хавалі ў курганах разам з іх караблямі.

Нарвежцы вельмі ганарацца сваімі мужнымі продкамі.

Недалёка ад музея вікінгаў стаіць другі музей. Гэта будынак са шкляным дахам, дзе знаходзіцца слаўты «Фрам» — карабель, на якім у канцы XIX стагоддзя рабіў свае дзівосныя падарожжы па поўначных морах Ф. Нансен. У гэтым музеі больш сучасная атмосфера. «Фрам» — не про-

ста музейны экспанат, а жывы карабель. Мы ўвайшлі на яго палубу, спусціліся ў трюм, прайшлі паўз рад цесных кают, накіталі манахскіх келляў. Тут захаваліся прадметы, якія калісьці належалі Нансену, Амундсену і іх таварышам. У адной з кают стаіць старадаўняя швейная машына, якая сваім хатнім выглядам стварае дысананс з усім суровым абсталяваннем карабля.

У трэцім музеі, на поўвостраве Бюгдой, мы ўбачылі яшчэ адну прыладу для плавання па моры. З усіх бачаных яна з'яўляецца і самай старадаўняй (па свайму паходжанню) і самай новай (па часе прымянення). Гэта плыт «Кон-Тыкі». Цікавы ён тым, што ўжо ў наш час, у 1947 годзе, пяць нарвежцаў і адзін швед пераплылі на ім Ціхі акіян. Як плавалі яны, апісана ў цікавай кнізе Т. Хейдэрдала «Падарожжа на «Кон-Тыкі», якая нядаўна вышла на рускай мове.

Сам плыт робіць незвычайнае ўражанне перш за ўсё сваімі памерамі. Ён зусім маленькі: 10 на 7 метраў. Цяжка паверыць, што на ім можна пераплываць акіяны. Потым у «Кон-Тыкі» наогул хатні, непрыбраны выгляд. Здаецца, што складаецца плыт з награваных без парадку тоўстых светлых бярвенняў. Плыт абгароджаны. Але гэта не сур'ёзная перашкода для аматараў фото. Большасць наведвальнікаў здымаецца, усеўшыся на плыт і за кармавое вясло.

Яшчэ адно гістарычнае месца зацікавіла нас. Гэта — двухпавярховы дом Амундсена, які знаходзіцца на беразе фіёр-

да — глыбокай і вузкай марской затоці.

На першым паверсе стаіць піяніна з «Фрама», а каля яго — камень, прынесены ў рукзаку з Поўднёвага полюса. Пад лесвіцай, якая вядзе на другі паверх, знаходзяцца вельмі старыя палярныя лыжы Амундсена і нарты, з якімі ён быў на полюсе. На другім паверсе ля пісьмовага стала сядзіць медзведзяня. Зараз гэта толькі чучала. Але калі яно было медзведзянем, то разам з Амундсенам плавала на караблі.

Апошні, вуглавы, пакой служыў Амундсену спальняй, мала чым адметнай ад цеснай карабельнай каюты. Замест вакон — два ілюмінатары, якія паглядаюць проста на мора.

Пакідаючы Осло, цягнік імчаў нас спачатку праз вельмі чыстыя зялёныя прыгарады. Але неўзабаве наваколле пачало рэзка мяняцца: здавалася, мы ўязджаем у тую Нарвегію, якая яшчэ па нашых школьных уяўленнях павінна быць краінай заснежаных скал, хмурых хвойных лясоў, халодных горных рэк і азёр. Здалёк паказаліся горныя масівы з белымі шапкамі. Яны хутка да нас набліжаліся. І вось ужо наперарэз цягніку скідаліся з гор бурнапенныя патокі.

А пятай гадзіне вечара цягнік спыніўся ля цясніны са снежнымі сценамі. Маленькі будынак станцыі Фінсэ дзіўна чарнеў на фоне возера з замерзшымі краямі. Пасажыры, захутаўшыся цяплей, высыпалі з вагонаў. Многія гулялі ў снежкі. Затым цягнік пачаў спускацца з гор, і ўсё пайшло так, быццам лісты толькі што прачытанай кнігі пачалі перагортвацца назад.

Калі мы прыехалі ў Берген, ішоў дождж. Усе былі ў плашчах з парасонікамі. У Бергене гэта настолькі звычайна, што, як тут кажуць, нават коні

палохаюцца, сустрэўшы чалавека без парасона.

Але што-ж такое Берген? Бергенцы лічаць яго дзяржавай у дзяржаве. Нам казалі, што прафесары Бергенскага ўніверсітэта, звяртаючыся да студэнтаў, гавораць: «Паны нарвежцы і бергенцы!..»

Асаблівае становішча горада склалася гістарычна. Гэты незамыслова порт яшчэ ў сярэднія вякі стаў першым гандлёвым цэнтрам Нарвегіі, які трымаў сувязь з многімі гарадамі Поўночнай Еўропы. У другой палове 19 стагоддзя ён уступіў першынство Осло. Але і зараз у ім шмат незалежнасці і старасвецкага каларыту.

Гэтае ўражанне пацвердзілася на другі дзень, калі шэрай раніцай мы выйшлі на набярэжную. Перш за ўсё нас здзіўіў рынак багаццем рыб самых розных памераў, формы і колеру. Не маглі мы надзівацца і самім горадам, які раскінуўся амфітэатрам па берагах фіёрда. Яго спічастыя дамы, нібы не хочучы спакойна стаяць, палезлі адзін за адным высока ў горы.

Увечары мы былі на музычным фестывалі, дзе бачылі абрад старадаўняга нарвежскага вяселля. Гаспадар, як належыць па звычаю, хадзіў сярод гасцей і частаваў іх кавалачкамі мяса, якія адразу ад велізарнай барановай нагі.

І ўжо зусім у сапраўдную казку мы трапілі, калі апынуліся ў прыгарадзе Бергена, дзе знаходзіцца дом вялікага нарвежскага кампазітара Грыга.

Дом стаіць на скале фіёрда. Стромкія сцежкі вядуць уніз, дзе ў празрыстую вадку спускаюцца камяністыя косы. Унізе скалы, сярод густой зеляніны, знаходзіцца магіла кампазітара і яго жонкі. На шэрым камені відаць няроўны надпіс: «Эдвард і Ніна Грыг». Тут надзіва холадна і стаіць нейкі асаблівы пах.

Вечар застаў нас ужо на па-

раходзе. Мы збіраліся плысці на поўнач у трэці па значэнню старажытны нарвежскі горад Транхейм.

Мы аглядалі Транхейм з вышыні гор, што яго акружаюць. У горадзе шмат вады: рэк, рачулак, невялікіх азёр. Дамамы — усе з яркімі дахамі, стаяць далёка адзін ад другога.

Наведалі славыты кафедральны сабор. Гэты гмах вельмі прыгожай архітэктуры робіць значнае ўражанне. Былі ў транхеймскай карціннай галерэі. Там шмат сучаснага, у прыват-

напэўна расплюшчыў-бы чэрап партнёршы.

Другая пара: не вельмі маладая дзяўчына з юнаком 17—18 год. У яе скамянелы твар і позірк статуі. У танцы юнак торгае дзяўчыну за руку да сябе, яна крутанецца ваўчком і спыніцца; ён зноў таргане — яна зноў крутанецца і спыніцца, і так бясконца.

Але вось музыка грае ўсё хутчэй, усё напружаней і нарэшце даходзіць да непрытом-

Дом Амундсена.

насці абстрактнага жывапісу; некалькі залаў занята дзіцячымі малюнкамі.

А ўжо к вечару другога дня дабраліся мы да апошняга пункта нашага падарожжа — горада Ліліхамеры. Гэта курорт, які знаходзіцца ў цэнтры краіны на беразе велізарнага возера М'юзэ даўжынёй у 120 км.

Мяркуючы, што Ліліхамер, як і ўсякі курорт, павінен быць месцам забаў, уся наша група адразу-ж па прыездзе дружна накіравалася на адкрытую танцавальную веранду рэстарана «Вікторыя», каб паглядзець, як веселяцца нарвежцы.

Джазавае трыё выконвала, відаць, апошні крык моднай амерыканскай музыкі. І сапраўды гэта быў крык, мала падобны на музыку. Што танцавалі пад яго — цяжка сказаць: кожны рухаўся ў меру сваёй вынаходлівасці.

Вось адна пара: ён нагнуў галаву ўперад, прыціснуў свой лоб да яе ілба і так імкліва набягаў на яе, што, калі-б выпадкова наткнуўся на сцяну,

насці. Здаецца, што ў непрытомнасць упадаюць і танцоры. У заключэнне самы гучны, самы хуткі крык — і ўсё абрываецца. Спыняюцца разгарачныя пары.

На гэты раз з нас хопіць незвычайных уражанняў, і мы пакідаем курзал.

У Ліліхамеры мы наведалі могілкі савецкіх воінаў. У час другой сусветнай вайны немцы стварылі ў горадзе канцэнтрацыйны лагер. І цяпер каля тысячы рускіх, былых палонных у гэтым лагеры, ляжаць пад нарвежскімі соснамі, абгароджаныя невысокім мураваным плотам. Мы паклалі ля помніка кветкі і доўга слухалі ціхі шум старых сосен.

Увечары мы вярнуліся ў Осло, адкуль самалётам вылетелі на Радзіму. У нас было шмат кантрасных уражанняў: за кароткі тэрмін мы ўбачылі Нарвегію сур'ёзнай і лёгкадумнай, дэлавай і пацешнай, сучаснай і архаічнай, але ў кожным выпадку цікавай і своеасаблівай.

Гвардзеец перад палацам караля ў Осло.

ДАЧКА МОРА

Раман САБАЛЕНКА

Мал. Ю. Пучынскага

Апавяданне

НЕ ПЕРШЫ раз я прыехаў адпачываць на ўзбярэжжа Рыжскай затокі. І заўсёды знаходжу тут нешта новае, такое, што ўзрушае сэрца, хвалюе думкі, будзіць жаданні, акрыляе летуценні. І цяпер адна акалічнасць абудзіла такую цікавасць, што я ўжо, можа, кожны год буду абавязкова дамагацца пуцёўкі на Рыжскае ўзбярэжжа.

Прыехаў я ў другой палавіне жніўня. Хоць ужо і адчувалася недзе блізка восень, але паветра яшчэ было такое, што, здаецца, піў-бы яго, як добры смачны настой. Сонца, не шкадуючы, ліло святло і цяпло на мора, на стромкія сосны прыморскага бору, на ўсё неагляднае наваколле. Жоўтыя жвірысты пляж аж гудзеў ад людской гаманы, ад песень, ад залівістага маладога смеху. І толькі, калі заходзілася мора, калі яно ўспеньвалася сівымі валамі прыбою, рабілася чагосьці неспакойна на душы. Не, я не баяўся гэтага прыбою. Наадварот, у яго неўтаймаванай стыхіі адчувалася нейкая сугучнасць майму настрою, і таму, калі мора заходзілася ўночы, я не мог заснуць, слухаючы яго.

І ў гэтую ноч я амаль не заплюшчыў вачэй. Дача, у якой я асталываўся, была непадалёк ад берага, і мне ўяўлялася, што вось-вось хвалі дакоцяцца да тонкіх сцен і гэтак хвастаюць, што яна паплыве трэскамі ў марскі прастор. Яшчэ на світанні я выйшаў на бетонную дарожку, якая спускалася к мору, і паціху пайшоў да берага. А мора ўжо ўгаманілася, адно на прыбярэжнай кручы ды на мокрым жвіры пляжа віднеліся белыя карункі пены. Па беразе ўжо бегалі жвавыя хлапчкі, шукаючы выкінутага морам бурштыну. Я заўважыў жанчыну, якая, выйшаўшы з суседняй дачы, у халаце, з махрастай уціранкай у руках, па той-жа самай бетоннай дарожцы спускалася к мору,

Жанчына хутка збегла, кінула вачыма на бераг і, мусіць, заўважыўшы мяне, падышла да той лаўкі, на якой я сядзеў. Яна звярнулася да мяне:

— Папільнуйце, калі ласка, мой гэты скарб.

Я не паспеў нават адказаць што-небудзь, як яна, паклаўшы на беражок лаўкі махрасты ручнік, кінулася стрымгалоў у халодныя абдымкі мора. А праз момант я бачыў ужо галаву яе ў зялёнай гумавай шапачцы. Яна то знікала ў хвалях, то вынырала. І мне чамусьці боязна стала за жанчыну: а раптам не вынырне?

Хто яго ведае, чаму гэтая жанчына, якую я нават не паспеў добра разгледзець, абудзіла ва мне нейкае незразумелае пачуццё. Я глядзеў на мора і ўяўляў сабе адпаліраванае загарам цела, смуглявы твар з радзінкай на правай шыі і глыбокія да бездані ў лёгкім тумане вочы. Каб мяне папрасіў хто апісаць больш падрабязна характэрныя рысы жанчыны, наўрад ці больш-бы я мог што дадаць. Адно от толькі яе махрасты ручнік ляжыць ля мяне ды загорнутая ў яго нейкая кніжка. А на моры ўжо нават не відаць і галоўкі ў зялёнай шапачцы. Я трывожыўся не на жарт: хто яе ведае, што надумала тая жанчына? Тым часам разгортваю ручнік і бяру ў рукі не вельмі тоўстую кніжку ў ледэрынавай вокладцы. На ёй срэбрам выциснуты лацінскія літары. Відаць, напісана па-латышску, і я на сябе злую, што не магу прачытаць. Успомніўшы, што на апошняй старонцы звычайна друкуецца назва кнігі па-руску, я адгортваю і чытаю: «Дачка мора». Кніжка яшчэ новенькая, яна нават пахне друкарскай фарбай. Мне вельмі хацелася прачытаць гэтую кніжку, даведацца, чым цікавіцца жанчына. Крыўдна рабілася на самога сябе, што я хоць з большага не навучыўся чытаць па-латышску. А я-ж меў такую магчымасць. У вайну больш за год ваяваў на Другім Прыбалтыйскім фронце і пехатой схадзіў амаль усю Латвію—ад Рэзекне да Венцпілса. Пад Іелгавай, калі мы ўжо дамалочвалі фашысцкую групоўку, я быў цяжка паранены і месяцы з чатыры пралажаў у рыжскім шпіталі. Канешне, я там мог, калі не дасканала, дык хоць з большага, навучыцца чытаць і разумець па-латышску. Цяпер-бы от не глядзеў на гэтую кніжку, як сляпы на азярод.

Гэтак я парынуў у свае думкі, што не заўважыў, калі зусім з другога боку прыбегла яна, схавала ручнік і недзе схавалася. Мне сорамна стала, што без дазволу ўзяў яе кніжку. Жанчына не доўга забавілася, з'явілася зноў, і ўжо з вельмі добрай, мяккай усмешкай. Зірнула яна на мяне так, нібы хацела позіркам працяць навілет.

— Ну, што, цікавая кніжка? — спытала яна.

— Нажаль, не магу чытаць па-вашаму.

— Вельмі добра. А я баялася, што вы прачытаеце гэтую кніжку.

— Дык чаго-ж вы баяліся? Кніжкі-ж друкуюцца для таго, каб іх чыталі людзі.

— Канешне, — усміхнулася яна, — але каб гэтую вы чыталі, я не хачу.

Гэта мяне здзівіла і нават крыху заінтрыгавала. Я пачаў гартар кнігу, і толькі цяпер заўважыў у ёй партрэт жанчыны ў чорным у тоненькую белую палоску гарнітуры, з валікам прычоскі на галаве.

«Дзе бачыў я гэтыя вочы? Гэты твар?» Не паспеў я нават падумаць, як жанчына, нібы чагосьці засаромеўшыся, рашуча ўзяла з маіх рук кніжку і загарнула ў мокры ручнік.

— Вы-ж гэтак сапсуеце.

— Нічога ёй не зробіцца. Пабягу, а то халаднавата.

І, кінуўшы мне «бывайце!», жанчына пабегла на ўсходцы

бетоннай дарожкі. Яна бегла вельмі-ж молада. Гадамі жанчына, відаць, была не на многа маладзейшая за мяне, але, відаць, больш увішная.

Кожнай раніцы я падымаўся на ногі, ледзь толькі над морам чырваней ускраек неба. Я пачаў выбягаць у трусіках і плёхацца на берагавой водмелі ў халаднаватай густой марской вадзе. Плаваць я не вельмі-то ўмеў і далёка заплываць баяўся. Плывучы, час-ад-часу станавіўся і намацваў нагамі дно. Калі не мог яго дастаць, паварочваў назад. Мне не так карцела гэтае купанне, як тая жанчына ў зялёнай шапачцы. Падыходзячы да мора, я кожны раз кідаў позірк на лаўку, ці не відаць там беллага ручніка. Потым шукаў вачыма на марской роўнядзі галаву ў зялёнай шапачцы. Калі мора было неспакойнае, я чамусьці баяўся за жанчыну: а можа яно, ненажэрнае, праглынула яе, бо чаму-ж ужо каторы дзень не відаць яе.

Адной раніцы я выбег гэтак і кінуўся ў халаднаватыя хвалі мора. Нешта незразумелае падахвочвала мяне, і я плыў і плыў, тым больш, што плысці было лёгка — адно перабірай рукамі. На ўсходзе залаціўся край неба. Лежачы на спіне, я бачыў, як куляліся белагрудыя чайкі. Нават не заўважыў, як я заплыву далёка, далёка. Бераг толькі віднеўся. І тут я адчуў, што плавец з мяне не вельмі-то добры. Страх агарнуў перад гэтай неагляднасцю прасторы. Раптам пачуўся незвычайны шум. Я на момант як аглух. Зірнуў перад сабой, а мора каціла крутую заімшэную сцяну хвалі. Спалохаўся я не на жарт. Паспрабаваў стаць на ногі, а дна таго — ні блізка. Ці то з перапуду, ці можа сударга, але ногі як адняліся. А тым часам хваля моцна тузанула мяне, а потым, нібы лёгкую сухую трэску, ускінула на свой сівы грэбень. Імгненна ў памяці прабегла ўсё маё жыццё, аж да самага маленства. Дзіва дый годзе, як я ўтрымаўся на вадзе, як мяне не праглынула марская глыбіня. Але небяспека яшчэ не мінула. Не паспеў я агледзецца, як другая, яшчэ большая хваля, гэтак абязвечыла, што я глынуў салёнай да гарчэчы марской вады і амаль што страціў прытомнасць. Але ў гэты момант чыясьці дужая рука схавала мяне за валасы, і я адчуў, што некуды плыву.

— Не хапайцеся толькі за мяне рукамі, — як праз сон, я пачуў голас.

Я падпарадкаваўся гэтай камандзе і яшчэ мацней пачаў перабіраць рукамі і нагамі, і толькі тады, як крануўся нагой дна, я зусім апрытомнеў і ўбачыў перад сабой жанчыну ў зялёнай гумавай шапачцы. Выгляд у яе быў заклапочаны і як-бы разгублены.

— Чаго-ж вы гэтак далёка заплываеце, калі не ўмеце добра плаваць?

— Я не ведаю, як яно заплылося, — адказаў я.

Мяне ўсяго калаціла, ды гэтак, што зуб на зуб не трапляў. Толькі тады, як мы выйшлі на бераг, жанчына сказала мне:

— У другі раз далёка не плавайце. Мора не любіць жартаваць.

— Дзякую вам, — нарэшце зусім апамятаўся я.

— Завошта?

— Ды каб не вы, дык мой-бы свет можа-б на клін сыйшоўся.

— На моры і не такое бывае, — нібы хочучы ўняць маю трывогу, сказала жанчына.

— Чым-жа мне вам аддзякаваць?

А яна глядзіць на мяне і недзе ў глыбіні бяздонных вачэй, прабіваючы туманную дымку, іскрыцца ўсмішка, ад якой, здаецца, рабілася цяплей і святлей на свеце. У вершалінах соснаў прыморскага бору загуляў лагодны ветрык і пачуўся ціхі, як-бы шапатлівы пошум дрэў, хоць унізе, на зямлі, панавала цішыня. Толькі мора шалела, білася хвалямі ў стромкі бераг, рассыпаючы пырскі, як пацеркі.

— Вы ў якім санаторыі адпачываеце? — пачуў я нечаканае запытанне.

— У «Беларусі».

— А я ў суседнім.

— От і добра, — вымавіў я, адчуўшы недарэчнасць гэтай ўхвалы.

— Чым-жа добра?

— Блізка.

— Ну, калі блізка, дык прыходзьце ўвечары на танцы.

— Вы запрашаеце мяне?

— Як чуеце.

А я не ведаў, ці то сапраўды яна мяне запрасіла, ці то пачулася мне ў аднастайным шуме мора, а перапытаць ужо не было як, бо і самой жанчыны ўжо не было блізка. Яна хуценька пабегла за кручу, і я толькі здалёк бачыў, як яна дастала аднекуль сваю ўціранку, абцёрлася ёй, узяла ў руку кніжку ў ледэрынавай вокладцы і ўжо на хаду крыкнула мне:

— Вы-ж не пазніцеся. Прыходзьце абавязкова.

Я паціху пакрочыў да сваёй дачы, узрушаны тым, што адбылося ў моры. Мне было сорамна нават перад самім сабою за няўключнасць. Мяне апанавала цікавасць, што-то за кніжка ў жанчыны і чаму яна з ёй не расстаецца. Ці яна дарагая ёй, як якая памятка, ці мо' вельмі цікавая?

У сваім пакоі я застаў новага чалавека. Ён сядзеў ля гumbачкі і нешта рабіў.

— От добра, што вы ў суседзі прыйшлі, а то я ледзь не ашалеў ад адзіноты, — замест прывітання, праказаў я. Чалавек заспяшаўся пазнаёміцца са мною:

— Уладзіс Кнорыс.

— Вы, відаць, латыш?

— Вядома.

— Мову латышскую, мабыць, добра ведаеце?

— А хіба-ж можна не ведаць свае роднае мовы?

Мне адразу прыйшло ў галаву дастаць тую кніжку ў ледэрынавай вокладцы і ўведаць, што ў ёй там пішацца.

Доўга я хадзіў па невялікім гарадку Майеры, шукаючы кнігарні. Нарэшце, я такую знайшоў. Але як я ні прыглядаўся да вокладак кніжак, што стаялі на паліцах, патрэбная мне не кідалася ў вочы. Я спытаў у прадаўшчыцы, ці ёсць у іх кніжка «Дачка мора». Яна зірнула на мяне, нібы не разумеючы, чаго я хачу, і адказала:

— Такой кніжкі ў нас няма.

— Не можа быць, каб не было, — не траціў надзеі я. — Яна нядаўна выйшла з друку на латышскай мове.

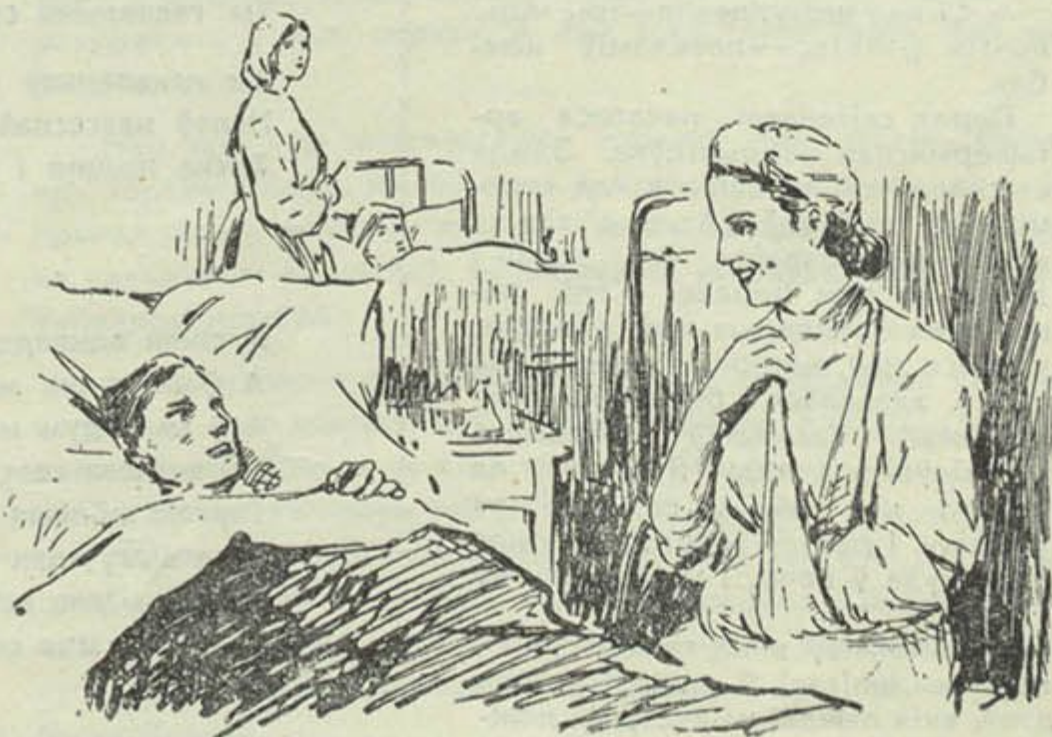
Прадаўшчыца яшчэ больш здзівілася, мусіць, здагадаўшыся, што я не латыш.

— Вы-ж па-латышску чытаць, мабыць, не ўмеце. Навошта вам латышская кніжка?

— Трэба, вельмі трэба.

Але ні гэтае «вельмі трэба», ні пошукі прадаўшчыцы не дапамаглі — кніжкі ў кнігарні яшчэ не было.

Я ішоў ужо да вакзала, каб сесці ў электрычку і паехаць назад, у санаторый, як раптам перад самым носам убачыў газетны кіёск. Мне чамусьці закарцела зірнуць, што там ёсць. Дзіва дый годзе — ледэрынавая вокладка з белымі срэбнымі літарамі.

— Дайце, калі ласка, мне гэтую кніжку.

Адгартушы вокладку, я ўбачыў на апошняй старонцы «Дачка мора». Хуценька падаў грошы і, не чакаючы рэшты, падбегаў кінуты да электрычкі.

* * *

— О, нашу Іngu Каўпайціс уся Латвія ведае, — беручы ў мяне з рук кнігу, сказаў Уладзіс Кнорыс. — Я, калі хочаце, вам раскажу пра яе.

— Не, вы не раскажыце, а калі вам не цяжка, дык прачытайце ды перакладзіце мне, што тут напісана.

— А чаго там мне цяжка. Гэта нават цікава, бо я сам яшчэ гэтае кніжкі не чытаў.

Уладзіс чытаў павольна. Відаць, яму цяжкавата было чытаць і адразу-ж перакладаць на рускую мову. Гэта быў хвалюючы расказ пра латышскую жанчыну Іngu Каўпайціс.

Уладзіс чытаў, а я ўважліва слухаў і паныраў, як у абдымкі мора, у свае далёкія ўспаміны. Было тое ў незабыўным 1945 годзе. Я тады, яшчэ малады лейтэнант, але ўжо бывалы воін, вярнуўся з вучылішча, прыняў камандаванне падраздзяленнем. Гэта былі дні рашучага наступу часцей Другога Прыбалтыйскага фронту на Курляндскую групоўку фашысцкіх войск. Ужо была вызвалена Рыга, і нашы часці з баямі рушылі на Тукумс, Ліепая і Венцпілс — гэты апошні аплоты фашысцкіх галаварэзаў. Надвячоркам мы падышлі да не вельмі шырокай, але плыткай ракі Ліелупе. Лявей нас была Іелгава. Там гримела кананада, ішлі зацятая баі за горад, а на ўчастках нашай і суседняй з намі Латышскай дывізіі было параўнаўча ціха... Зрэдку толькі, нібы буслы, клякаталі кулямёты ды басавіта вухалі гарматы. Адным словам, быў той зацішак, які заўсёды прадвяшчае буру, асабліва ў ваеннай справе. Часці нашай стралковай дывізіі рыхтавалі падручныя сродкі, у лясх канцэнтраваліся пантонныя падраздзяленні, палявымі дарогамі пад'язджалі бліжэй да рэчкі машыны-амфібіі. А мы, стралкі, акупваліся: ліха іх ведае, фашыстаў, могуць-жа скочыць цераз рэчку і нарабіць бяды... Салдаты майго падраздзялення акапаліся на ўзлеску невялікага бярозавага гаю, які падступаў амаль да самай Ліелупе, і чакалі нападу... Пад раніцу нас, усіх афіцэраў, выклікаў камандзір батальёна і прачытаў загад камандзіра дывізіі аб тым, што на світанні мы павінны фарсіраваць раку. Капітан акінуў усіх нас позіркай і чамусьці спыніў яго на мне. З момант ён моўчкі глядзеў на мяне, а потым сказаў:

— На ваш узвод, таварыш лейтэнант, ускладаецца асабліва адказнасць. Вы дзейнічаеце на стыку з суседнім злучэннем Латышскай стралковай дывізіі. А вы-ж ведаеце, што ў баі адчуваць локаць суседа, трымаць з ім бесперапынную сувязь — гэта ўмова поспеху. Так што трымайце з латышамі сувязь.

— Ёсць трымаць сувязь, таварыш капітан! — адказаў я.

— Сігнал наступлення — тры чырвоныя ракеты, — паведаміў камбат.

Перад світаннем пачалася артылерыйская падрыхтоўка. Зямля стагнала, аж калацілася ад страшэнных выбухаў. Агнявы вал за валам перакочваўся ўсё далей і далей на тым беразе. Калі фашысцкая артылерыя крыху сціхла, узвіліся тры чырвоныя ракеты. Да гэтага, здавалася, бязлюдны бераг ажыў, загаманіў людзьмі, і мы кінуты ў ваду. Я адплыў ад берага на нейкім самаробным плыціку. І раптам нешта чырвонае красанула ў вочы, і мяне нібы не стала.

Апрытомнеў я на трэція суткі ў палявым шпіталі. Я глядзеў на людзей, якія ляжалі на суседніх ложках, на медыцынскіх сяцёр, што

хадзілі між ложкамі сюд-туд... Але чаму яны ўсе маўчаць? Хоць-бы хто слова ці поўслова сказаў. Толькі ў галаве нойкі глухі звон. А як-жа баліць яна. Паспрабаваў варухнуць нагой, і гэтакі боль усё цела пранізаў. Я здагадаўся, што нага ў мяне паранена. А можа яе зусім няма? Я правёў рукою. Не, нешта ляжыць тоўстае і як-бы чужое.

Паспрабаваў спытаць у сяцёр: што са мною? Але яны нібы ўсе панямелі. Варушаць губамі і нічога не адказваюць. Толькі пасля прыйшло да мяне разуменне, што я кантужаны. Я вельмі пакутаваў не ад болю, а ад усведамлення таго, што анямеў і можа ніколі не пачую ўжо чалавечага голасу. Аднак тыдні праз два пакрысе пачала прыходзіць да мяне мова. Праўда, я яшчэ гаварыць не мог як мае быць, але ўжо сёе-тое чуў, калі гаварылі людзі.

Неяк прысела на край майго ложка старшая медыцынская сястра і пачала раскажыць, як мяне выратавалі. Не ўсё я чуў, не ўсё разумеў, што яна казала. Аднак дайшло да маёй свядомасці, што мяне непрытомнага выцягла з Ліелупе і вынесла на сабе з поля бою медыцынская сястра Інга Смілгас. А я нічога гэтага не памятаю. Я распытваў у сястры, як гэта было, а яна ўсміхнулася і сказала:

— Яна амаль кожны дзень прыходзіць вас даведацца, але не магла ніяк з вамі пагаварыць. Інга таксама паранена лёгка ў руку. Яна ляжыць таксама ў нашым шпіталі, у другой палатцы.

— Прывядзіце яе, я хоць адным вокам зірну, — папрасіў я сястру.

І вось ужо на беражку майго ложка сядзіць не наша палатная медыцынская сястра, а яна — Інга Смілгас. У белым халаце, з перавязанай левай рукою. Твар яе гэтакі прыгожы, і калі яна ўсміхаецца, дык аж ямачкі вызначаюцца на шчоках, а радзінка, здаецца, толькі для таго і пасаджана, каб надаваць твару нейкую выключную цеплыню. Я гляджу на дзяўчыну і забываю пра свой боль, забываю пра тую жahlіваю пераправу, і мне робіцца гэтак добра-добра. Але-ж мы яшчэ амаль што незнаёмы, і я пытаю ў яе глухім, як з бочкі, голасам.

— Як-жа гэта вы мяне выратавалі, не пабаяліся ў ваду кідацца?

— А чаго мне баяцца вады, я-ж на моры вырасла; я, можна сказаць, дачка мора, і вада для мяне ўсё роўна, як для вас суша.

— Дык, бачыце-ж, і вам трохі перапала фашысцкага гасцінца? — пытаю я.

— Глупства. Ужо заживае. Урач казаў, што дні праз тры-чатыры выпішуць у часць.

Мне чамусьці шкада стала, што Іngu — маю збавіцельку — выпішуць у часць.

— Можа-б вы яшчэ папрасіліся пабыць тут, я-ж вам нічым не аддзякаваў за ратунак, — сказаў я да Інгі.

— Сустрэнемся на трэці дзень пасля вайны і тады аддзякуеце, — пажартавала Інга.

Мы доўга гаварылі, аж пакуль не прыйшла палатная сястра і не папрасіла Іngu ісці ў сваю палатку, бо хутка будзе абход, а падпалкоўнік — начальнік шпіталю — не церпіць, калі хворыя швэндаюцца без даі прычыны.

За гэты кароткі час, як Інга сядзела на маім ложку, дзяўчына расказала мне, можа, усё пра сваё жыццё: пра тое, як яна была батрачкай у пана Упеніека, як яна расла сіратой, як у пачатку вайны ўцякала на Усход, а потым трапіла медыцынскай сястрой у Латышскую стралковую дывізію.

Алесь ЗВОНАК

Любоў

Хто-б ты ні быў і хто-б ты ні была, —

Ты з ёю не пазбавішся спаткання.

Ёй век гарэць і не згарэць датла,

Ёй век цвісці, не знаўшы адцвітання.

Такою ты ў душы маёй жыла

І будзеш жыць без болю нараканняў

За тое, што так шмат дала святла

У змроку шматгадовага выгнання.

І будзеш жыць зайздросніцы на злосць,

Якой імя — гадоў сівая немач,

Ты гаспадыня сэрца, а не госць.

Ты пакаленняў новых буйны рост,

Напеў нязгаснай чалавечай тэмы,

Вясна жыцця і часу маладосць!

* * *

У сіняй вокладцы блакнот,

А ў ім душа мая з табою,

А ў ім задум маіх узлёт

І ў вершах свет твае любові.

Гартаю цёплыя лісты

І не магу ніяк уцяміць:

Ну, як магла забыцца ты

Пакінуць мне сябе на памяць!

Сам не ведаю чаму, але калі Інга не прыходзіла дзень, у мяне ўсё, здаецца, пачынала балець больш, як звычайна. Гэта нават наша сястра пачынала заўважаць.

— Значыць, вы хутка вычуняеце, — жартам казала яна, — калі гэтакія лекі на вас дзейнічаюць.

Але Інга не доўга затрымалася ў шпіталі. Як яна і казала пры першай сустрэчы, яе выпісалі на чацвёрты дзень. Яна забегла ў маю палатку ўжо ў поўнай форме. З-пад сіняга берэту выбіваліся цёмныя непакорныя завіткі валоў. Яна ўся была ў руху, нібы гэтая вайсковая форма надавала ёй жвавасці. Развіталіся мы вельмі цёпла. Інга нават нахілілася і пацалавала мяне сваімі гарачымі вуснамі. Здаецца, я і цяпер, праз колькі год, адчуваю гарачыню таго незабыўнага пацалунка.

Неўзабаве і мяне перавялі ў рыжскі стацыянарны шпіталь. Колькі месяцаў я атрымліваў ад Інгі лісты. Яны былі цёплыя, нават гарачыя, як той развітальны пацалунак. Яны, тыя лісты, і цяпер ляжаць у мяне ў шуфлядцы стала, перавязаныя крыж-накрыж чырвонай тасёмкай. Нават жонка мая не чапае тых лістоў. Праўда, яна трошачкі злуж, калі я развязваю тасёмку і бяруся іх перачытваць ужо ў каторы раз. Але я ёй сказаў, што гэта святая рэліквія майго вайсковага жыцця, на якую я не маю права забываць, і яна глядзіць на іх, як на рэліквію, хоць, можа, у глыбіні душы яе і варушыцца пачуццё рэўнасці.

Пасля здарылася так, што мы неяк згубілі адно аднаго. Я нават думаў, што Інга дзе-небудзь загінула. Паступова боль уняўся, і я нават пачаў забываць пра Інгу.

А Уладзіс Кнорыс чытае і чытае мне «Дачку мора». Як прыбой, наплываюць успаміны. Усё да драбніцы прыйшло на памяць, і я амаль ужо не сумняваюся, што гэта яна, мая збавіцелька... Вунь-жа і тая радзінка на правай шчаці. А каб засмяялася, дык, можа-б, і ямачкі былі відаць. Толькі-ж чаму яна Каўпайціс?

...Люба глядзець, як цэлая флатылія рыбалоўных суднаў, выцягнуўшыся ад берага ў кильватэрную калону, адплывае ў мора, — дачытаў Уладзіс Кнорыс апошняю старонку кніжкі. — На першым з іх палашчацца чырвоны сцяг. Калгаснікі рыбалоўнага калгаса «Яун-Балт», якія застаюцца на беразе, гэтак і жартуюць:

— Паплыла наша флатылія пад сцягам адмірала Інгі Каўпайціс. Пайшла ў мора. Шчаслівай ёй дарогі, добрага ўлову!

Ды і чаму ім не жартавалі. З таго часу, як трыццацітысячніца Інга Каўпайціс прыйшла ў «Яун-Балт», калгас вунь як падняўся. Мільянерам стаў. А што будзе яшчэ праз год, праз два?

Уладзіс Кнорыс аж стаміўся, чытаючы і перакладаючы мне кніжку ў ледэрынавай вокладцы. Ужо заход залаціўся апошнімі промнямі сонца, ужо на зямлю апускалася вячэрняя цішыня, калі хочацца хадзіць па ўзбярэжжы, думаць, марыць. Я ўзяў у Кнорыса кніжку, каб яшчэ раз паглядзець на партрэт Інгі Каўпайціс. На мяне зірнула прыгожая, з валікам валоў на галаве жанчына, ад чаго твар яе здаваўся крыху прадаўгаватым. Чорны ў тоненькую белую палоску гарнітур сядзеў на жанчыне, як улёты. На жакетцы пабліскаў дэпутацкі значок. Але дзе бачыў я гэтыя глыбокія, крыху зацененыя дымкай, цёплыя жаночыя вочы? Дзе бачыў я гэтую радзінку на правай шчаці? Дзе? Я гэтак заглядзеўся на партрэт, што ледзь не забыў пра танцы, на якія я абяцаў прыйсці. Добра, што Уладзіс Кнорыс нагадаў мне пра іх.

— Дык, можа, разам сходзім да суседзяў? — прапанаваў я Уладзісу.

— А чаму-б нам не схадзіць? Ды ў вас там ужо, відаць, нешта для душы завялося? — бачачы маю ўвішнасць, спытаў Кнорыс.

— Сустрэўся на беразе з адной купальшчыцай, дык яна запрашала прыйсці ў іх санаторый на танцы.

— А хто яна такая?

— Я добра і не ведаю. Яна нават мне свайго імя не сказала.

— То чаму-ж нам не пайсці? Нашы справы курортныя — адно веселіся ды сілы набірайся.

* * *

Пары кружыліся ў плаўным, як ціхая марская хваля, вальсе. Я кідаў вачыма на людзей, шукаючы сярод іх сваю купальшчыцу. Яе нідзе не было. «Пасмяялася, мусіць, з мяне», падумаў я з крыўдай і на яе, і на самога сябе, што гэтак лёгка паверыў. Але што гэта? Да мяне ішла з залацістым валікам, у тым-жа чорным у палоску гарнітуры, што і на фото, Інга Каўпайціс. Яна ласкава ўсмінулася:

— Вы, мусіць, не пазналі мяне?

— Цяпер толькі і пазнаў, — сказаў я з радаснай узрушанасцю. — Пазнаў, што вы не толькі Каўпайціс, што вы Інга Смілгас. Тая Інга, якая не баіцца вады, тая

Інга, якая выратавала маладога лейтэнанта. Дачка мора.

Інга ледзь не самлела ад нечаканасці. Яна адступілася на крок ад мяне і глядзела, глядзела мне ў вочы, мусіць, ніяк не пазнаючы, хто гэта перад ёй.

— Марцін Гайдаш! — сказаў я.

— Марцін! — крыкнула ўжо Інга і кінулася да мяне. Яна абняла мяне, і мы ў другі раз пацалаваліся. Але гэты пацалунак быў ужо халаднейшы за той першы, у шпіталі. Можа гэта таму, што мы абое пастарэлі? А Інга нібы чагосьці спалохалася; яна хуценька адступілася ад мяне і сама ў сябе спытала:

— Што-ж гэта я раблю на віду ва ўсіх людзей?.. Гэта-ж можа да мужа дайсці. Я-ж цяпер замужняя жанчына, а раблю, як дзяўчына.

— У гэтым выпадку не грэх! — супакоіў я Інгу, толькі цяпер зразумеўшы, чаму яна не Смілгас, а Каўпайціс. Аж музыка спынілася, танец замёр, людзі ўсе глядзелі на нас, не разумеючы, у чым справа. А нам і не трэба было, каб яны разумелі.

Нам усю тую жнівеньскую зорную ноч пошум соснаў прыморскага бору, па якім мы хадзілі, здаваўся самай найпрыгажэйшай на свеце песняй. Ён нас зачароўваў, як матчына калыханка; бадзёрыў, як марш; ён успеньваў мае пачуцці, як марскі прыбой.

І вось цяпер я праходжу курортную адборачную камісію. Старэнькі наш доктар Пятро Кузьміч раіць паехаць на поўднёвы бераг Крыма. А я на прамілы бог прашу яго, каб ён прыпісаў мне Рыжскае ўзбярэжжа. Мусіць-жа, ведае стары, што жаданне, перакананне хворага — гэта таксама не апошні лячэбны фактар, бо піша ў картцы «Рыжскае ўзбярэжжа». А каб ён яшчэ ведаў, што я там, на Рыжскім узбярэжжы, магу сустрэцца з Інгай, дык ён-бы і не заікаўся мне пра поўднёвы бераг Крыма.

КРЫВЁЮ СЭРЦА...

Наталля Ралечэк*) — пісьменніца Польскай Народнай Рэспублікі. Упершыню яна выступіла ў літаратуры са сваёй кнігай «Драўляны ружанец» у сярэдзіне 1953 года. Імя аўтара тады яшчэ нічога не гаварыла польскаму чытачу.

Нарадзілася Н. Ралечэк у 1923 годзе ў польскім курортным мястэчку. Яе маці даваўся цяжка працаваць, каб гадаваць двух дачок: Наталлю і старэйшую Люцыю. Адзінай крыніцай сродкаў для сям'і было рукадзелле маці.

Каб крыху палегчыць жыццё, Наталлю аддалі ў сіроцкі прытулак пры жаночым францускім манастыры ў Закапанэ, дзе яна пражыла два гады. Пасля выхаду з прытулку Наталлі ўдалося паступіць у народную школу. Потым яна скончыла гімназію, ліцэй і атрымала сярэднюю адукацыю.

У час гітлераўскай акупацыі Польшчы Н. Ралечэк прымала актыўны ўдзел у антыфашысцкім руху. Знаходзячыся ў падполлі, яна не раз пераязджала з месца на месца, не раз мяняла прафесію.

Пасля вайны мы бачым Н. Ралечэк на вучобе ва ўніверсітэце і адначасова на працы. Пасля выхаду ў свет «Драўлянага ружанца» яна паверыла ў свае здольнасці і стала літаратарам-прафесіяналам.

Зараз вышла новая кніга маладой пісьменніцы «Выбранніцы», якая з'яўляецца працягам «Драўлянага ружанца».

*) Н. Роллечек. «Деревянные четки». Л. «Детгиз». 1956. Стр. 280.

ца» і расказвае пра лёс дзяўчат з манастырскага сіроцкага прытулку. Гэты твор ва многім мае аўтабіяграфічныя рысы. Хаджэнне па муках — вось што па сутнасці ўяўляла сабой жыццё ў панскай Польшчы. Н. Ралечэк ніколі не згусчае фарбаў. Яе апавяданні — «Міласэрнасць», «Клуб маладых полек» і «Драўляны ружанец» пакідаюць уражанне дакументальнасці, але не сваёй бясстраснасцю і аб'ектыўнасцю, а насычанасцю фактамі, дакладнасцю ў апісанні дэталей жыцця маладых полек.

Кніга «Драўляны ружанец» напісана крывёй сэрца, чалавекам, які бачыў усё ўласнымі вачыма.

Мова аўтара лаканічная, выразная, простая. Уменне прыцягнуць увагу чытача да характэрных вобразаў надае твору вялікую мастацкую сілу. Вось малюнак жыцця ў сіроцкім прытулку пры манастыры сяцёр-францускінак:

«Жменька сірот, як раней, галадала і чытала да ачмурэння малітвы. Мне ўсё здавалася, што мяне аддзяляе ад іх неадольная бездань, а на самай справе я была ўжо адной з іх. Я пераняла прытулкавыя звычкі і прывычкі, навучылася хітрыкам і ўсялякім выкрутасам дзяўчынак, заўсёды галодных і шукаючых харчу. Глядзець на ўсё, як на

прадмет сваёй здабычы, якую можна лёгка схпіць або ўкрасці, — вось што было тым ідэалам, якога трэба было строга-на-строга прытрымлівацца. Выцягнуць кавалак мыла з-пад матраца, куды яго прыходзілася хаваць ад суседак, першай ляцець да місак для ўмывання ў смярдзючым калідорчыку, быць першай у каморцы, каб паспець схпіць у рукі кавалак бруднай анучы, без якой не выканаць свайго «абавязку», першай быць каля катла з бульбяным супам, таму што можа і не хапіць на ўсіх порцыі, — усё гэта таксама стала няпісаным, але абавязковым законам нашага прытулкавага жыцця...».

У далейшым аўтар выкрывае рэакцыйную ролю каталіцызма — гэтага каварнага і небяспечнага ворага працоўных — у палітычным і грамадскім жыцці краіны. Духавенства стварала розныя арганізацыі, у якія старалася ўцягнуць моладзь; выдавала газеты, часопісы, сотні розных кніг; дзейнічала на розум і сумленне парафіян праз казанні з касцельнай амбоны.

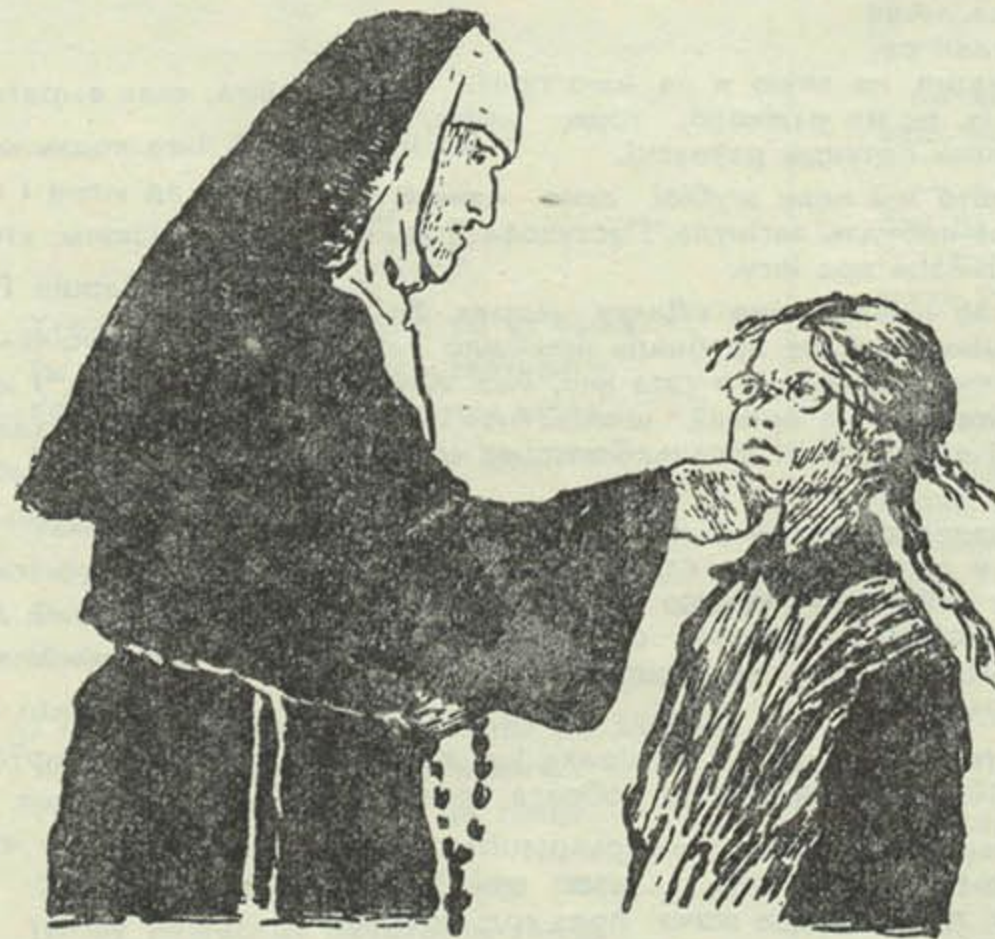
У кнізе паказана сутнасць розных каталіцкіх арганізацый старой Польшчы. Аўтар малюе партрэты многіх жыхароў манастыра і прытулку: манахак Мадэсты, Алаізы, Зеноны, матушкі-ігуменні, выхаванак прытулку Гэльні і Сабіны,

Тасі і Рузі, Галіны і Зоські. У кнізе паказана не толькі дэмаграфізацыя дзяўчынак, але і іх імкненні да сапраўдных чалавечых пачуццяў і радасцей, да глыбока чалавечага кахання.

Кніга «Драўляны ружанец» — значная з'ява ў сучаснай польскай літаратуры. Яна цікава і для савецкага чытача.

Гэты твор цалкам апраўдаў вялікую працу пісьменніцы. Ён служыць вялікай справе прагрэсу і барацьбы з рэакцыяй, справе камуністычнага выхавання моладзі краін лагера міру, дэмакратыі і сацыялізма.

С. БАРКОЎСКИ.

Драўляны ружанец

(Урывак)

КАЛІ я трапіла ў манастырскі прытулак, то наіўна меркавала, што ўсе жыхаркі манастыра зусім роўныя паміж сабою. Толькі сяброўкі дапамаглі мне ўразумець маю памылку, растлумачыўшы, што манашкі падзяляюцца на лепшых і горшых, або на сяцёр харавых і канверскіх.

Лепшыя — гэта сястра Мадэста, сястра Алаіза, Юзэфа з белашвейнай майстэрні. Канверскія сёстры — гэта Рамана з

кухні, Станіслава з хлява, якая адначасова хадзіла за птушкай і свіннямі, Зенона і Дарота з пральні, надзеленыя таксама абавязкамі збіраць ахвяраванні.

Харавыя сёстры — адукаваныя, паходзяць з высокародных сем'яў і, мяркуючы па іх паводзінах, больш прыемныя пану богу. Сёстры канверскія — гэта просталюдзіны, якія ледзь умеюць чытаць і пісаць.

Калі я выказала здзіўленне, што ў манастыры, жыхары якога падпарадкаваны статусу святога Францыска, няма роўнасці паміж манашкамі, Гэлька, шматзначна падміргнуўшы, растлумачыла:

— Усе яны роўныя перад Хрыстом, а не ў манастырской трапезнай. Сястра Алаіза думае, што яна намнога лепш сястры Раманы, сястра Юзэфа не дазволіць сястры Дароце нават дакрануцца да свайго трэбніка. Для сястры Мадэсты сястра Зенона занадта смярдзіць. Не будзь наіўнай і пазірай за гэтым сама.

Спачатку я абуралася такім непрыкрытым гэлькіным цынیزмам, але потым усё больш пераконвалася ў тым, што яна мае рацыю. Мне здзіўна было чуць, як сястра Алаіза, шпурнуўшы на стол кашулю, строга крыкнула перапалоханай канверскай:

— У такіх дрэнна памытых кашулях сястра магла хадзіць толькі ў сябе на вёсцы!

— Я прашу... — пралепятала канверская са слязьмі на вачах. — Так нельга...

— Прашу маўчаць! Вам тут не свінарнікі!

Але мы ўсё-ж цанілі «горшых», канверскіх, сясцёр больш, чым харавых. У сястры Раманы можна было выпрасіць кавалачак хлеба, сястра Зенона ўмела цішком ад сястры Мадэсты выкапаць аднекуль пару зусім яшчэ нядрэнных панчохаў, а сястра Станіслава, пагарджаючы дысцыплінай прытулку, непрыкметна ўпускала прамерзлых дзяўчынак у хлест, каб яны ўцяпле закончылі абіранне бульбы. Калі хто-небудзь з выхаванак захворваў, то шукаў дапамогі і ратунку толькі ў канверскай.

«Толькі яна адна зусім іншая і толькі яна адна лепш за ўсіх харавых сясцёр», — разважала я, сочачы за зграбнай фігурай матушкі-ігуменні. Мяне прыводзілі ў захапленне яе прыгожыя рукі, велічная, высокародная паходка, ласкавы голас. Ці то вярталася яна з саду, прыціскаючы да грудзей букет астраў, ці малілася з закрытымі вачыма ў капліцы, ці вучыла дзяўчат у швейнай майстэрні вышыванню царкоўных узораў — усё, што рабіла яна, было прасякнута высокай годнасцю і крапаючым сэрца зачараваннем. Як міла і зусім яшчэ падзяцінаму выглядаў яе свежы, белы тварык, калі яна, схіліўшыся над фісгармоніяй, іграла ў поцемках царкоўныя гімны!

Паглыбленая ў свае думкі, яна перасоўвалася па калідорах зусім ціха, непрыкметна, нібы нейкая бесцясная істота. Ласкавы позірк яе чорных вачэй, кінуты на нашы твары, рабіўся няўважлівым і неўзабаве зусім знікаў, прыкрыты апушчанымі вейкамі. Сустрэкаючы матушку-ігуменню, кожная з нас адчувала, што яе душы, як і манастырской капліцы, не дасягаюць наша галеча і душэўная апустошанасць.

Гэтая духмяная, цудоўная кветка расла побач з нашай памыйкай, накіраваная ўсімі сваімі пялёсткамі да неба і толькі да неба.

Таму мы рэдка карысталіся магчымасцю пайсці з якой-небудзь скаргай або просьбай да матушкі-ігуменні. Калі-ж справа ўсё-такі даходзіла да размовы з ёю, то матушка-ігумення выслухоўвала скаргі дзяўчынак з яўным намаганнем і неахвотай. Было такое ўражанне, быццам нехта прымушае яе прайсціся па лужы, а яна не хоча гэтага і выслухоўвае зробленую ёй недарэчную прапанову толькі дзеля прыстойнасці. Пасля гэтага яна, не выказаўшы ні свайго меркавання з прычыны скаргі, ні свайго рашэння, мяккім узмахам рукі выправоджвала прасіцельку, а сама ішла маліцца ў капліцу. Далікатнае хвалюючае пытанне так і заставалася няўладжаным, пакуль час і новыя падзеі самі не адцянялі яго і не аддавалі забыццю.

Быў нядзельны ранак. Я мыла на кухні пасуду. Матушка-ігумення мітусілася каля стала, на якім рыхтавалася трапеза для ксяндза. Ксёндз павінен быў служыць малебен у нашай капліцы, а пакуль што ў швейнай майстэрні ён вёў гутарку з сястрой Мадэстай. З кутка я з цікавасцю назірала за тварам

матушкі, здзіўленая пераменаў, што ў ім адбылася: расчыраванелыя, як у маладой дзяўчыны, шчочкі, палаючыя вочы і зусім зямная, самая звычайная чалавечая ўсмішка на вуснах — вось што бачыла я на ім. Матушка рыхтавала снеданне амаль з такім-жа захапленнем, з якім прыслужвала ля алтара. Мяне, аднак, здзівіла колькасць чаш, пастаўленых на паднос. Чашы гэтыя былі поўны смятанкі: халоднай, падсалоджанай і гарачай, з пенкай і без пенкі. За чашамі было пастаўлена мноства талерак: з маслам, варэннем, мёдам...

Калі матушка выйшла за нечым у кладоўку, я сунула палец у чашу са смятанкай і аблізала яго. І да чаго-ж смачна! Але, пачуўшы блізкія крокі, я хутка адскочыла ў свой куток і глядзела адтуль, як спрытна раскладвае матушка-ігумення на плеценай сухарніцы крохкія разанчыкі хатняй выпечкі, пухлыя салодкія кайзеркі і румяныя булчкі з макам, дастаўленыя з лепшай пякарні горада. Матушка сканцэнтравана перакладвала іх з месца на месца, увесь час прыкідваючы, дзе і якая з іх будзе выглядаць лепш — якраз як мая сястра Люцыя на прымерцы новай сукенкі. Мяне яна, здавалася, зусім не прыкмячала.

— Прашу прабачэння, — звярнулася я да матушкі, — хіба ксёндз з'есць усё гэта адзін?

Ігумення ўздрыгнулася, кінула на мяне палахлівы позірк і спехам схавала ў рукі паднос, прыціскаючы яго да грудзей.

— Напэўна-ж застанецца палова? — працягвала я галосна выказваць свае думкі ў тайнай надзеі, што, быць можа, і мне што-небудзь перападзе з падноса.

Матушка нахмурыла бровы і, не праказаўшы ні слова, хутка выйшла.

Скончыўшы з пасудай, я вымыла брудныя анучы, пасля чаго зняла фартух і пабегла ў бок швейнай.

Тут я ўбачыла Сабіну і Гэльку, якія тырчэлі пад дзвярыма і па чарзе зазіралі ў замочную шчыліну.

— Пасароміліся-б! Што вы тут падглядаеце?

І, адцягнуўшы Сабіну ў бок, я сама прыпала адным вокам да адтуліны. Ксёндз-катэхета сядзеў за сталом, засцеленым чыстай сурвэтай, і з апетытам паядаў пастаўленую перад ім спажыву. У другім кутку швейнай майстэрні, схававшы рукі ў шырокіх рукавах расы, нібы бронзавая статуэтка, стаяла матушка-ігумення.

— Ну вось бачыце, і нічога там няма асаблівага, — расчаравана зафіксавала я, звяртаючыся да дзяўчат. — Есць — і ўсё. Мы адбеглі ад дзвярэй, і тады Гэлька са смехам усклікнула:

— Есць — і ўсё: Ха-ха! Значыць, ты не бачыла, як матушка глядзела на ксяндза, калі ён разжоўваў булку...

КРЫХУ АБ НАШЫМ ЖЫЦЦІ НА ЦАЛІНЕ

ЗДАЕЦА, нядаўна гримелі аркестры, чуліся цёплыя развітальныя словы, а мінула ўжо амаль тры гады, як я ад'язджала на цаліну. За гэты час вырасла ў нас шмат соўгасаў.

У Дзьеўскі соўгас Сяміазёрнага раёна Кустанайскай вобласці прыехала я 13 сакавіка 1954 года. Першае, што мы ўбачылі, — гэта дзесятка паўтара нізкіх саманых хацінак, у якіх жыло ўсё насельніцтва пасёлка. Соўгас тады меў 3600 гектараў ворнай зямлі.

Зусім інакш выглядае ён зараз. Ужо кіламетры за два перад вачыма ўзнікае даволі вялікі пасёлак. Тут вырасла каля сотні новых дамоў, клуб, інтэрнат, будынак канторы, машынна-трактарная майстэрня. Цяпер у соўгасе 27 000 гектараў ворнай зямлі. У 1956 г. здаў ён дзяржаве 1 мільён пудоў збожжа.

Па будаўніцтву наш соўгас заняў першае месца ў Кустанайскай вобласці, выканаўшы гадавы план на 241 прац. Работнікі нашага соўгаса жывуць у цёплых і светлых дамах. Многія атрымалі пазыку на будоўлю дамоў, набыццё кароў.

У соўгасе я скончыла курсы і працую на трактары «ДТ-54». Тут і замуж выйшла. Муж працуе брыгадзірам будаўнічай брыгады. У нас нарадзіўся сын Аляксей. Жывем добра і дружна. Соўгас нам выдаў пазыку, і мы пабудавалі вялікі дом.

У нашым соўгасе пяць беларусаў. Мяне выбралі сакратаром пераходнай комсамольскай арганізацыі. Я ўзнагароджана значком «За асваенне новых зямель» і днямі еду ў Кустанай па медаль «За асваенне цалінных зямель». Такімі медалямі ўзнагароджаны мае землякі-мінчане: Н. Камароўскі, Г. Сусман і М. Сякерка, а таксама мой муж Буценка А.

Прывітанне ўсім землякам і нашаму Мінску ад усіх мінчан — комсамольцаў-цаліннікаў.

Мар'я РАДЫЕНАВА.

КАЛІ ЛЮБІШ СПРАВУ

Ужо каторы год працуе на свінаферме Фёкла Міхайлаўна Гаўрылава. Яе поспехі радуюць калгаснікаў. Ферма стала буйнай, прыбыткавай. А раней свінаматкі давалі нізкі прыплод, маладняк часта гінуў.

На адным з калгасных сходаў асабліва разгарэліся спрэчкі аб свінаферме.

Уважліва выслушаўшы кожнага з выступаўшых, слова папрасіла Фёкла Гаўрылава.

— Мы маем усе ўмовы, каб свінаферму зрабіць прыбыткавай, — заявіла яна. — А непаладкі на ферме выкліканы тым, што людзі, якія даглядаюць свіней, не любяць сваёй справы.

— Бачыце, актывістка якая знайшлася. Гаварыць кожны ўмее, а ты на справе дакажы, — пачуліся галасы.

— Раз я кажу, значыць і зрабіць змагу, — упэўнена заявіла Фёкла.

Мікола ХВЕДАРОВІЧ

ПОЎНОЧНАЯ ЗОРКА

Мне любя ў часы адвячорка,
Калі не сцягнела яшчэ,
Глядзець, як поўночная зорка
На небе ўсіх зорак ярчэй.

У годы маленства былога
Мне помніцца бацькаўскі дом.
Поўночная зорка малога
Сваім сагравала цяплом.

Юнацтва бунтоўная сіла
Па хвалях крутых панясла.
Поўночная зорка свяціла —
І мне пуцяводнай была.

У час грозных бур і дзюраў,
Бясонных і чорных начэй,
Калі зацямлялі ўсе зоры,
Поўночная ззяла ярчэй.

Цяжкія сустрэлі дарогі,
Іх трэба пад ветрам прайсці,
Хоць ногі папухлі ад змогі —
Не збочыў я ў гэтым пуці.

З цясін на высокія ўзгоркі
Прышоў і на самым краю
Убачыў поўночную зорку,
Любімую зорку сваю.

Мне любя ў часы адвячорка
Успомніць за нашым сталом,
Што друг мой — поўночная зорка —
Мяне прывяла ў гэты дом.

Агульны сход даручыў ёй даглядаць групу свіней.

Фёкла Гаўрылава ўвяла строгі парадак на ферме. Карміла жывёлу ў строга вызначаны час, старанна прыбіралі станкі. Змяніла рацыён, пачала даваць свінням мінеральную падкормку.

Каб з гонарам стрымаць сваё слова, свінарка ўкладвала душу ў даручаную справу. З нецярплівасцю чакала першага апаросу. І вось адна са свінаматок прывяла 12 парасят. Гэта быў першы поспех.

З таго часу справы на свінаферме палепшыліся. Цяпер тут сотні галоў жывёлы, і ўся яна ў найлепшым стане.

Аб сваёй рабоце Фёкла Гаўрылава гаворыць:

— Калі любіш справу, то і справа цябе палюбіць. Многія свінаркі, атрымаўшы прыплод, не сочаць за маладняком. Гэта няправільна. У кожным выпадку ёсць мацнейшыя і слабейшыя парасяты. Калі іх не глядзець, то слабейшыя загінуць. Я з першага дня размяркоўваю парасят так, каб слабейшыя карысталіся саскамі, у якіх больш малака. І ўвесь маладняк развіваецца аднолькава. Даю парасятам мінеральную падкормку. Уважліва сачу за чыстатой пасуды, у якой гатуецца і падаецца корм.

У 1955 г. Фёкла Гаўрылава выгадала ад кожнай свінаматкі па 18 парасят. За высокія паказчыкі атрымала ў якасці дадатковай аплаты больш цэнтнера свініны. Летась яна дабілася прыплоду па 25 парасят ад свінаматкі. Дзякуючы добраму догляду парасят прыбываюць у вазе па 600—700 грамаў у суткі.

Свінаферма калгаса стала адной з буйнейшых і найбольш прыбытковых у раёне. Калі ў 1955 годзе на 100 гектараў ворнай зямлі было атрымана па 5 цэнтнераў свініны, то летась гэтая лічба ўзрасла да 16 цэнтнераў.

У гэтым немалая заслуга Фёклы Гаўрылавай. Недарма члены арцэлі гавораць з павагай:

— У нашай Фёклы — залатыя рукі.

Ф. БЫКОЎСКІ.

Калгас «Новая культура»
Дрысенскага раёна.

Калгасніцы расказваюць...

ПРАЙШОЎ яшчэ адзін год. Совецкім людзям прынёс ён многа радасці. З вялікім энтузіязмам і энергіяй працавалі яны на прадпрыемствах, на калгасных палях, стараючыся як найлепш выканаць даручаную справу, хвалюючыся не толькі за свой невялікі ўчастак, але і за стан усёй вытворчасці.

Пра гэта расказваюць самі працоўныя. У пісьмах, якія кожны дзень прыходзяць у рэдакцыю, савецкія жанчыны дзеляцца сваімі думкамі, расказваюць пра рост гаспадаркі, пра тое, як сумленная праца прыносіць плённыя вынікі, пра цяжкасці, пра планы.

Загадчыца фермы буйнай рагатай жывёлы калгаса «Комунар» (Новагрудскі раён Гродзенскай вобласці) Мар'я Ільінічна Чудоўская з гонарам піша:

«Нашы калгаснікі жывуць зараз культурна і зможна. У кожным доме ёсць веласіпед, радыёпрыёмнік, добрыя ложка, шафы, швейныя машыны, а ў некаторых і матацыклы.

Летась я атрымала 5523 рублі грашыма, 1735 кг збожжа, больш паўтары тоны бульбы, шмат гародніны, сена для жывёлы. Купіла радыёпрыёмнік «Радзіма», два веласіпеды, шафу, два паліто, абутак і г. д.»

Рахункавод калгаса імя XX парт'езду (Ветрынскі раён Віцебскай вобласці) Лідзія Іванаўна Кунцэвіч піша, што яшчэ нядаўна ў іх збіралі вельмі нізкія ўраджаі. А ўжо ў мінулым годзе збожжавых сабралі па 12—13 ц, ільносемя і валакна — па 4—4,5 ц, а бульбы — па 130—150 ц з гектара. Некалькі год назад надоі малака не перавышалі 600 літраў на карову, а зараз калгас датэрмінова выканаў абавязковыя пастаўкі дзяржаве і здаў сотні тон малака па закупках. Усё гэта дасягнута дзякуючы строгаму захаванню Статута сельгасарцелі.

Людзі пачынаюць разумець, што без глыбокіх ведаў працаваць у калгасе робіцца ўсё цяжэй. Таму многія калгаснікі ідуць вучыцца на розныя курсы, у вятэрнія школы.

«Я паступіла ў дзевяты клас вятэрняй школы, — піша ільнаводка калгаса імя Леніна (Давід-Гарадоцкі раён Брэсцкай вобласці) Вера Паўлаўна Ляшук. — А калі скончу дзесяць класаў, то яшчэ з большай энергіяй буду працаваць у родным калгасе».

Даярка з калгаса імя Сталіна Камянецкага раёна Брэсцкай вобласці Вера Уладзіміраўна Задарожнік расказвае:

«Бацька мой — селянін-бядняк, акрамя таго інвалід, меў паўтара гектара зямлі. Памятаю галечу, якую цярпела наша сям'я пры панах. Маці кожнае лета працавала па найму. Мы, шасцёра маленькіх дзяцей, пасвілі ў багачоў жывёлу. А зараз мы жывем у арцельнай гаспадарцы, якая працвітае. Толькі ў мінулым годзе калгас пабудаваў два свірны, стайню, клуб і кантору, тылавую сушылку, тры збудаванні на 500 тон сіласу, два буравыя калодзежы. Усе калгаснікі маюць радыё».

На кожны працадзень выплачана па 2 кг збожжа, 4 кг бульбы, 2 кг грубых кармоў, 4 рублі грашыма. Наша сям'я, якая складаецца з трох працаздольных, атрымала больш двух тон збожжа, 6 тон бульбы, 24 ц грубых кармоў і 6200 рублёў грашыма.

Я пераканалася, — заключае Вера Уладзіміраўна, — што наша краіна высока цэніць сумленную працу, з павагай і пашанай адносіцца да перадавых працаўнікоў».

Вольга Трафімаўна Прыходзька з калгаса «За Радзіму» (Нараўлянскі раён Гомельскай вобласці) расказвае, як яе і ўсіх калгаснікаў узрадавала вестка аб багатым ураджаі на цалінных землях. Яна

дзеліцца поспехамі свайго калгаса ў развіцці збожжавай гаспадаркі, у няўхільным росце культуры і зможнасці калгаснікаў. Аднак яе хвалююць і многія недахопы.

«У калгасе пабудаваў клуб, — піша яна, — а атынкаваць унутры забыліся. За апошнія два месяцы чамусьці ні ў адну з вёсак не прыязджала кіноперасоўка. У сельскіх магазінах часам не бывае самых хадавых тавараў. Праўленне разгарнула вялікае будаўніцтва, а лазню пабудаваць забывае».

Пісьмо Яўгені Матвееўны Трус — звеннявой калгаса імя Маленкова (Валожынскі раён Маладзечанскай вобласці) — таксама сведчыць пра клопаты аб родным калгасе:

«Недахопаў у нас яшчэ шмат. Грамадскія будынкі не прыведзены ў парадак. Ёсць у нас сажалкі і вадаёмы, што дае магчымасць завесці рыбную гаспадарку, але праўленне калгаса ёю не цікавіцца. У нас больш 240 га мокрых лугоў. Калі-б іх асушыць ды па-гаспадарску дагледзець, то наша жывёла была-б цалкам забяспечана грубымі кармамі. Тым часам МТС не дапамагае нам у гэтым».

Пісьмы сялянак — яркая аповесць аб жыцці беларускай калгаснай вёскі, якая з кожным годам мяняе сваё аблічча. Разам з ростам грамадскай гаспадаркі, культуры і народнага добрабыту растуць і людзі, якія ствараюць грамадскае багацце.

У Мінску на рэспубліканскай нарадзе перадавікоў сельскай гаспадаркі сустрэліся знатныя даяркі — Вольга Сямёнаўна Галубцова з саўгаса «Рэканструктар» Віцебскай вобласці і Магда Васіленя з калгаса «Шэшупе» Капсукаснага раёна Літоўскай ССР. За мінулы гаспадарчы год М. Васіленя надала па 5,478 кг малака ад кожнай з дзесяці замацаваных за ёю кароў. В. Галубцова — па 4314 кг ад кожнай з трынаццаці кароў. Усяго Вольга Сямёнаўна Галубцова за 30 год работы ў саўгасе нараіла паўтара мільёна кілограмаў малака. На здымку: М. Васіленя (злева) і В. Галубцова.

Фото В. Лупейкі і П. Наватарова.
(Фотахроніка БелТА).

Выкаванне МАЛЕНЬКАГА ДЗІЦЯЦІ Ў СЯМ'І

ЖЫЦЦЕРАДАСНАЕ і здаровае дзіця — радасць і гонар сям'і. Каб дзіця добра развівалася, апрача правільнага догляду і кармлення, трэба выхоўваць яго з першых месяцаў жыцця.

Адной з асноўных умоў, неабходных для правільнага развіцця дзіцяці, з'яўляецца ўстанаўленне пэўнага распарадку жыцця — рэжыму дня. Пры правільна арганізаваным рэжыме дзіця лепш есць, хутчэй засынае ва ўстаноўлены для сну час, і маці не даводзіцца сядзець каля яго, пакуль яно засне, або прымацца за шкоднае для яго закалыхванне.

Чым дзіця менш, тым хутчэй яно стамляецца. Таму маленькія дзеці маюць патрэбу ў больш частым адпачынку — сне.

У першы месяц жыцця дзіця амаль увесь час спіць. Толькі на другім месяцы ў яго з'яўляюцца кароткія перапынкі ў сне. З двух месяцаў, калі такія перапынкі становяцца больш працяглымі, магчыма ўстанавіць рэжым сну і гуляння.

З двух — трох да пяці — шасці месяцаў дзіця днём спіць тры разы па дзве гадзіны, ноччу — 10 — 10½ гадзін, а ўсяго не менш 16 гадзін у суткі.

З шасці да дзевяці — дзесяці месяцаў яно днём спіць тры разы, усяго 4½ — 5 гадзін, а ў суткі 15 гадзін. З дзесяці месяцаў да паўтара года дзіця спіць удзень два разы, усяго 3 — 3½ гадзіны і ноччу 10 гадзін, а ў суткі 13½ гадзін. Дзеці больш паўтара год спяць удзень адзін раз 2½ — 3 гадзіны і ноччу 10 гадзін.

Рэжым дня для грудных дзяцей павінен быць такі, каб днём, паміж двума кармленнямі, яны паспалі і пагулялі. Укладваць спаць трэба да кармлення, карміць адразу пасля сну. Дзіця, выспаўшыся, добра ссе грудзі, пасля чаго адчувае сябе звычайна добра і бадзёра. Нагуляўшыся, яно хутка засынае і моцна спіць да чарговага кармлення.

Каб дзіця хутка засынала і моцна спала ўдзень, трэба выносіць яго на свежае паветра. Маленькіх (ва ўзросце да 2 — 3 месяцаў) звычайна выносяць на руках; дзяцей старэйшых укладваюць у каляску. На паветры дзіця ўвесь належны час спіць спакойна і моцна. Калі настае час кармлення, а дзіця ўсё спіць, трэба яго разбудзіць і накарміць. Хутка яно само будзе працянацца ў патрэбны час.

Працяглае знаходжанне на паветры папярэджвае рахіт, садзейнічае лепшаму кровазвароту, стварае ў дзіцяці добрую супраціўляльнасць хваробам.

Пры ўкладванні дзіцяці пажадана, каб у памяшканні не было гучнай гаворкі. Калі яно ўжо спіць, у пакоі можа працягвацца звычайнае жыццё.

Дзіця павінна спаць у асобным ложка. Гэта вельмі важна для яго здароўя.

Ад нараджэння і да трох месяцаў дзіця трэба карміць сем раз у суткі, гэта значыць праз тры гадзіны з шасцігадзінным начным перапынкам. Ва ўзросце ад трох — пяці — шасці месяцаў трэба карміць дзіця шэсць раз у суткі — праз 3½ гадзіны. Пасля пяці — шасці месяцаў — пяць раз, праз чатыры гадзіны з васьмігадзінным начным перапынкам. Дзяцей, якім больш года, кормяць чатыры разы ў суткі.

З пяці — шасці месяцаў, калі па прызначэнню ўрача ўводзіцца прыкорм, трэба прывучаць дзіця есць з лыжачкі, з васьмі-дзесяцімесячнага ўзросту — піць з кубка, даваць яму ў рукі кавалачак хлеба, сухар, пячэнне. Сямі-васьмімесячнае дзіця, якое ўмее самастойна сядзець, трэба карміць за сталом, пасадзіўшы на высокае крэсла.

У прамежках паміж кармленнямі дзіця не трэба нічым карміць. Нажаль, маці, апрача кармлення ва ўстаноўлены гадзіны, часта даюць дзецям то пячэнне, то яблык, то пояць малаком, чым безумоўна псуюць яму апетыт. Але не трэба забываць паіць дзіця гатаванай вадой некалькі раз на працягу дня. Асабліва гэта важна ў летні час.

Ужо з першых месяцаў жыцця, калі дзіця не спіць, яно павінна ляжаць раскручанае, што дае яму магчымасць свабодна рухаць ручкамі і ножкамі.

Двухмесячнае дзіця звычайна пачынае падымаць галоўку. Каб навучыць трымаць галаву вертыкальна, можна класці яго на живот на ложку дарослага або на сталае. Зразумела, што рабіць гэта можна перад сном або перад кармленнем, каб не выклікаць зрыгвання.

МАЛОЧНАЯ КУХНЯ

Многія маці горада Магілёва атрымліваюць з гарадской кухні пажыўныя сумесі і малочныя прадукты для дзяцей. Работнікі малочнай кухні рыхтуюць кожны дзень больш 2 500 порцый слівак, малака, тварагу, кісялю. Шмат рыхтуюцца лячэбных сумесей: кефіру, настою шыпоўніка, бялковага малака маро і іншых. Адпускаюцца натуральныя фруктовыя сокі, кашы, адвары. Усяго ў асартыменце кухні каля 25 назваў прадукцыі.

Сумесямі карыстаюцца ў дзіцячых яслях і садах горада. За 30 год свайго існавання малочная кухня прыгатавала звыш 300 тысяч пажыўных сумесей і заслужана заваявала вялікую папулярнасць сярод насельніцтва горада.

На здымках: (справа) санітарка Валянціна Якаўлеўна Азарэнка аддзяляе смятанку на ручным сепаратары. Выдача гатовых пажыўных сумесей (злева).

Фото Ч. Мезіна
(Фотахроніка БелТА).

Як толькі дзіця навучылася трымаць галаву, у яго пачынаюць развіваць упор ног. Для гэтага трэба падумаць і апускаць дзіця, трымаючы яго падпашкі, каб яно магло адштурхоўвацца падэшвамі ног ад паверхні стала. Але ні ў якім разе нельга ставіць дзіця на ногі, памятаючы, што яны яшчэ вельмі слабыя.

Над ложкам дзіцяці падвешваюць яркія цацкі, каб яно магло глядзець, сачыць за імі, калі яны гойдаюцца. З чатырох—пяці месяцаў дзіця ўжо сама цягнецца да цацкі, бярэ яе, трымае ў руках, разглядае. Навучыўшыся браць і трымаць цацку, яно паддоўгу гуляе з ёю і не сумее, калі маці ад яго адыходзіць. Акрамя таго, навучыўшыся займаць свае рукі, дзіця не ссе пальцаў.

Пяці—шасцімесячнае дзіця трэба прывучаць поўзаць, паклаўшы перад ім цацку. Поўзанне садзейнічае ўмацаванню мускулатуры і касцяка, падрыхтоўвае дзіця да хадзьбы. У шасці-сямімесячным узросце дзіця пачынае поўзаць, адначасова авалодвае рухамі сядзення і стаяння. Неўзабаве, чапляючыся за якую-небудзь апору, яно вучыцца падумацца і пераступаць.

Дзіця не трэба садзіць да таго часу, пакуль яно само не навучыцца садзіцца з ляжачага становішча. Заўчаснае ўсаджванне можа выклікаць у дзіцяці скрыўленне пазванка.

Дзіця, якое навучылася пераступаць уздоўж сцяны, ложка або іншай апоры, можна вадзіць, падтрымліваючы за абедзве рукі. Каля года дзіця, калі яно нармальна развіваецца, пачынае хадзіць самастойна.

Ужо з канца першага года жыцця дзіця пачынае разумець многае з таго, што гавораць з ім дарослыя, і хутка само пачынае вымаўляць першыя словы.

На другім годзе ў дзіцяці ідзе далейшае развіццё мовы, прычым раней дзіця пачынае разумець мову, затым гаварыць.

Развіццё мовы дзіцяці залежыць ад таго, многа ці мала з ім размаўляюць. Маці і ўсе дарослыя, якія акружаюць дзіця, павінны гаварыць з ім у час кармлення, адзявання, раздзявання, гульні.

Вялікае значэнне для развіцця дзіцяці мае гульня. Яна стварае добры настрой, прыносіць дзіцяці радасць, задавальненне яго патрэбу ў дзейнасці.

Для гульні патрэбны цацкі. Цацка павінна быць прыгожа аформлена і зроблена з такога матэрыялу, які лёгка можна чысціць без страты яе моцнасці і якасці. Фарба цацкі не павінна змывацца, яна павінна вырабляцца без атрутных домешак, бо маленькае дзіця часта бярэ цацку ў рот. Нельга даваць дзіцяці цацак з вострымі краямі і вугламі, з крохкімі часткамі, бо такія цацкі небяспечны.

Дзіцяці, якое выходзіць дома, карысна сустракацца з іншымі дзецьмі. Ніякія цацкі не могуць замяніць яму таварышаў. Яно прывязваецца да іх, прывучаецца лічыцца з іх жаданнем і разам з тым адстойваць свае інтарэсы.

Ні ў якім разе нельга караць дзяцей фізічна, запалохваць. Боль і страх шкодна адбіваюцца на здароўі і нервах дзіцяці. Страх перад пакараннем штурхае дзіця на хлусню. Нарэшце, фізічныя пакаранні абражаюць і злуюць дзіця.

Ні ў якім разе не трэба дзіця ашукваць, лічачы, што яно гэтага не зразумее або забудзе, што яму абяцалі. Ашуканствам падрываецца давер'е дзіцяці да дарослых, і яно хутка само становіцца хлуслівым.

Веданне асаблівасці развіцця дзіцяці, удумлівыя і сур'ёзныя адносіны да яго выхавання дапамогуць бацькам выхаваць карыснага члена грамадства.

Д. С. КАСЦЯЛЯНСКАЯ,

старшы навуковы супрацоўнік
навукова-даследчага інстытута
аховы мацярынства і дзяцінства БССР.

Некалькі парад бацькам

Калі дзіця капрызіць, пакіньце яго ў спакоі, не ўгаворвайце, не карайце. Не звяртайце на яго ніякай увагі да таго часу, пакуль яно не перастане капрызіць.

* * *

Штодзенна давайце дзецям крыху сырых фруктаў або гародніны: яблык, моркву, рэпу і інш.

* * *

Не лячыце самі дзяцей без парады ўрача.

* * *

Беражыце зрок дзяцей: ніколі не дазваляйце ім чытаць лежачы, за абедам, папацёмку і пры яркім святле.

* * *

Штодня праглядайце дзённік дзіцяці і правярайце, ці зрабіла яно ўрокі.

* * *

Прывучайце дзяцей штодня класціся спаць вечарам і ўставаць раніцай у адзін і той-жа час; вячэраць — не пазней, як за дзве гадзіны да сну. Перад сном неабходна праветрываць пакой.

* * *

Бацькі, прыносячы сабе асалоду курэннем, атручваюць тытунёвым дымам лёгкія дзяцей. Таму не курьце ў пакоі, дзе спяць дзеці.

* * *

Ніколі не спрачайцеся ў прысутнасці дзяцей па пытаннях іх выхавання. Рознагалосі і спрэчкі бацькоў робяць шкодны ўплыў на дзяцей, з'яўляюцца адной з крыніц іх непаслухмянасці.

* * *

Вы не хочаце, каб вашы дзеці былі хлуслівыя. Таму самі будзьце праўдзівыя.

* * *

Не абяцайце дзецям таго, што заведэма нельга выканаць. Прывучайце іх «не кідаць словы на вецер». Ужо калі дзеці далі слова, — дабівайцеся, каб яны сталіся стрымаць яго.

ЯСНАЯ РАЊІЦА

У дзіцячым садзе № 10 Барысаўскай фабрыкі піянэра імя Молатава выхоўваюцца 120 дзяцей рабочых, служачых і інжынерна-тэхнічных работнікаў. Выхавальніцы Ірына Уладзіміраўна Новікава і Ларыса Андрэеўна Аляксандрава з вялікай любоўю і матчынай ласкай адносяцца да кожнага дзіцяці.

У светлых, чыстых, добра абсталяваных чатырох пакоях і зале сада малышы праводзяць свой дзень. У іх шмат розных цацак, будаўнічы матэрыял, фарбы, цікавыя кніжкі, жывы куток з акварыумам. Для прагулак ёсць 40 санак і 30 пар лыж.

На здымках (зверху ўніз): Весела разносіцца барабанны

пошчак. Малы пакуль яшчэ вучыцца, але неўзабаве ён будзе піонерам і барабаншчыкам свайго атрада!

У садзе — правіла: не пакідаць на талерках страву. Дзеці з апетытам ядуць і сочаць адно за адным, каб кожны з'еў усё! На «прыём да ўрача» прыйшлі мішка і зайчык. «Доктар»

зараз палегчыць добрай мікстурай мішкін зубны боль. Дзеці любяць акварыум і кожную раніцу, як толькі прыходзяць у садзік, спяшаюць глянуць, як гуляюць рыбки!

Фотанарыс В. Дагаева.

І. І. ШЫШКІН

(1832 — 1898)

«Спадзяюся, што прыдзе час, калі ўся руская прырода, жывая і адухоўленая, зірне з палог рускіх мастакоў».

Аб гэтым мог марыць і так мог пісаць толькі чалавек, усім сваім сэрцам, усёй сваёй істотай закаханы ў хараство і веліч прыроды сваёй Радзімы.

Імя гэтага чалавека—Іван Іванавіч Шышкін. Выдатны рускі мастак-пейзажыст увесь свой велізарны талент і зайздросную працаздольнасць прысвяціў адной тэме: тэме стварэння праўдзівых карцін нацыянальнага рускага пейзажу.

І сапраўды, хіба не рускае, не роднае адчуваецца ў такіх яго шэдэўрах, як «Жыта», як «Дубы», як «Среди долины ровныя» (карціна, напісаная на тэму песні, якую так любілі рэвалюцыянеры нашага далёкага мінулага) і многіх іншых шышкінскіх палотнах?

Здаровае і заўсёды аптымістычнае мастацтва Шышкіна ў сваёй аснове глыбока народнае. Мастак падоўгу жыў сярод палёў і лясоў, прыглядаўся і прыслухоўваўся да іх голасу, як-бы дыхаў з імі аднымі грудзямі.

Шышкін нарадзіўся ў 1832 годзе ў горадзе Елабуга былой Вяцкай губерні. Прыкам'е—радзіма вялікага мастака-пейзажыста—падаравала мастацтву нямала даравітых людзей: братоў-мастакоў В. М. і А. М. Васнецовых, пейзажыстаў Хахракова, Рылова і іншых талентаў.

Хараство і веліч прыроды з маленства хвалявалі сэрца і ўяўленне Шышкіна. Прырода засталася вернай спадарожніцай усяго жыцця мастака і лягла ў аснову ўсёй яго творчасці.

Умовы жыцця і асяроддзё, у якім ён падростаў, рыхтавалі яму іншую будучыню, іншы лёс. Сям'я Шышкіных была купецкая. Галава сям'і вёў, хоць і не вельмі вялікі, але ўмела пастаўлены гандаль хлебам. Чалавек невялікай граматы (ён не скончыў нават царкоўна-прыходскай школы), Шышкін-бацька валодаў, аднак, вельмі дапытлівым розумам і вечна кіпучай прагай ведаў. Гэтыя дзве акалічнасці абумовілі тое, што самавучкай ён здолеў стаць шырока адукаваным чалавекам.

Нядзіўна, што ўплыў яго ў сям'і і нават у родным горадзе быў велізарны. З дзецьмі і асабліва з сынам-мастаком у Шышкіна захаваўся самыя кранаючыя, самыя сяброўскія адносіны. А гараджане ў знак павагі да яго памяці ў 100-годдзе з дня яго нараджэння дамовіліся заснаваць у горадзе грамадскую бібліятэку.

Такім чынам, з аднаго боку, юны мастак у асобе бацькі заўсёды меў сур'ёзнага і разумнага дарадцу (бацька сам адшукваў і падбіраў яму кнігі з жыццё-апісаннямі мастакоў). З другога боку, увесь жыццёвы ўклад сям'і быў супроць такой дарогі, на якую збіраўся стаць сын вядомага і ўсімі паважанага ў горадзе купца...

У 1843 годзе, аплаканы маткай («Прапалі Шышкіны! Ніколі ў іх родзе не было мастака!»), юны Іван Шышкін мужам старэйшай сястры Стахеевым усё-ж быў адвезены ў Маскву.

Неўзабаве з дапамогай уплывовых знаёмых яму ўдалося трапіць у Маскоўскае вучылішча жывапісу на выстаўку карцін славуэтага рускага мастака-марыніста Айвазоўскага. У гэтай экспазіцыі знаходзіўся «Дзевяты вал» — палатно, якое і дагэтуль не мае сабе роўных сярод твораў мастакоў-марыністаў.

Уражанне ад выстаўкі было выключнае... Цяпер ужо слёзы маці былі сапраўды безуладнымі над сынам. Выбар быў зроблены раз і назаўсёды.

Маскоўскае вучылішча жывапісу ў тыя гады вылучалася сваім дэмакратызмам. Нядзіўна, што, паступіўшы сюды вучыцца, Шышкін адразу апінуўся сярод вучняў, блізкіх яму па настрою і поглядах.

...Будучы выхаванцам вучылішча, а затым Акадэміі мастацтваў у Пецярбурзе, Шышкін за свае работы не раз атрымлівае ўзнагароды і медалі (так адзначаліся тады лепшыя творы мастакоў).

У 1871 годзе ў выніку агульнага грамадскага ўздыму ў Расіі ўзнікла Таварыства перасоўных выставак. Яно адна-ла ўсіх лепшых мастакоў-рэалістаў.

Сярод іх былі такія асілкі жывапісу, як Рэпін і Сурыкаў, Крамской і Пероў, Верашчагін і Саўрасаў, Левітан і Шышкін.

У 1878 годзе, на шостае выстаўцы Таварыства, перад вачыма гледачоў цяжка і адчувальна, золатам налітых каласоў раптам закалыхалася бязмежная прастора даспяваючага жыта. Карціна мела выключны поспех. Пра яе гаварылі і пісалі.

З выстаўкі яна адразу-ж была набыта П. М. Трэцьяковым—знаўцай і аматарам рускага нацыянальнага жывапісу. Такое-ж уражанне велічы і захаплення прародай пакідаюць і шышкінскія «Дубы».

Выйшлі на палянку пабарукацца, пахваліцца сілай тры дубы-волаты... Вяселае сонца тысячамі зайчыкаў рассыпалася ў іх лісці, пшчотна грэе старую, як браня, моцную кару магутных ствалоў, цудоўным святлом напаўняе палянку.

І старыя дубы-асілкі, сагрэтыя цуд-дзейнай сілай праменняў, нібы задрамалі...

У 1889 годзе, праз два гады пасля «Дубоў», на выстаўцы перасоўнікаў з'явілася славуэтае шышкінскае «Раніца ў хваёвым лесе». Карціну напісаў Шышкін разам з выдатным рускім мастаком і блізкім сваім сябрам К. А. Савіцкім.

І. Шышкін. Партрэт работы мастака І. Крамскога.

Фон карціны—радаснае абуджэнне старога лесу зранку. Узышло сонца, і панурыя хвой паўсталі, нібы ўмытыя ў залатой расе; зачырванелі ствалы, заззялі кучаравыя кроны, паветра як-бы напілося цяпла і золата...

Савіцкі «ажывіў» карціну. Разам з абуджэннем лесу абуджаюцца яго жыхары. Вось з-пад магутнага карча-бураломіны вылезла і весяліца сям'я мядзведзяў. Адзін свавольнік ускарабкаўся высока на бураломіну і кліча да сябе нясмелага брата, які, няйначай, пабойваецца яшчэ забірацца так высока... Поруч сядзіць строгая маці. «Лезь, не будзь кісялём! А то атрымаеш...»—такі выраз у маці-мядзведзіцы... Трэцяе яе дзіця таксама толькі яшчэ практыкуецца хадзіць на задніх нагах самастойна.

Хто не ведае гэтай чароўнай «Раніцы ў хваёвым лесе»?

Шышкін вызначаўся выключнай працаздольнасцю. Славуты «Карабельны гай» ён закончыў у апошнія тыдні свайго жыцця.

Ён і памёр за мальбертам—ад сардэчнага ўдару.

Прайшло ўжо не адно дзесяцігоддзе, а карціны Шышкіна і дагэтуль карыстаюцца нязменным поспехам і захапленнем гледача.

І зараз ён застаецца для нас мастаком, які ўсё сваё жыццё, як сам казаў, прысвяціў «раздоллю, прасторы, рускаму багаццю».

Н. ВАСІЛЬЕВА

ГІГІЕНА ЦЯЖАРНАЙ ЖАНЧЫНЫ

Нармальнае цяжэнне цяжарнасці ва многім залежыць ад таго, як жанчына захоўвае гігіену і выконвае ўказанні ўрача.

У гэты перыяд асабліва важна сачыць за чыстай скурай. Пасля штодзённага ўмывання цёплай вадой з мылам трэба абцірацца жорсткім ручніком. Гэта паляпшае кровазварот і дыханне, умацоўвае нервовую сістэму. Старанна трэба даглядаць за грудзмі, часта абмываць цёплай вадой саскі і выціраць іх асцярожна, каб не пашкодзіць скуру.

Адзёнка цяжарнай не павінна сціскаць рухі, сціскаць грудную клетку і живот. Не трэба насіць сукенкі з цесным поясам, круглыя гумавыя падвязкі, туфлі на высокіх абцасах. У другой палавіне цяжарнасці рэкамендуецца надзяваць бандаж, які падтрымлівае живот.

У першыя месяцы цяжарнасці няма неабходнасці рэзка змяняць звычайны стол. Праўда, з пачаткам цяжарнасці ў многіх жанчын псуецца

Л. СЦЕПАНАЎ,
кандыдат медыцынскіх навук

апетыт, усё здаецца прэсным, хочацца кісллага або салёнага. Усе гэтыя жаданні можна задавальняць цалкам. У некаторых з'яўляецца непрыемнае адчуванне млоснасці. Каб пазбавіцца гэтага, раніцай мэтазгодна есці, не ўстаючы з пасцелі. Але калі млоснасць узмацняецца і з'яўляецца рвота, трэба звярнуцца да ўрача.

У другой палавіне цяжарнасці трэба перайсці галоўным чынам на малочна-растлінную дыету. Рэкамендуецца сыракваша, адтопленое малако, кефір, тварог, масла, усякія стравы з гародніны, аўсяная і іншыя кашы. Мясца не часцей аднаго—двух раз на тыдзень. Неабходна таксама зменшыць колькасць вадкасці: да чатырох—пяці шклянак у дзень.

Саліць ежу трэба сярэдне і пасля пяці месяцаў цяжарнасці адмовіцца ад салёных агуркоў, салёнай рыбы,

капчонасцей, ад вострых і рэзкіх прыпраў — воцату, гарчыцы, перцу, а таксама ад віна. Мясныя і рыбныя супы павінны быць заменены малочнымі і з гародніны. Вельмі карысныя фрукты, ягады, гародніна ў сырым выглядзе. Прымаць ежу, асабліва ў другой палове цяжарнасці, трэба часцей звычайнага, невялікімі порцыямі, але ні ў якім разе не перад сном.

Для таго, каб нармальна працаваў страўнік, мэтазгодна выпіваць нашча шклянку халоднай вады.

Крыніцай пасляродавых захворванняў могуць быць нездаровыя зубы. Таму іх трэба загадзя лячыць, а тыя, якія не паддаюцца лячэнню, — вырываць.

Для цяжарнай жанчыны вельмі важна ўстанавіць правільны рэжым дня. Спаць трэба не менш васьмі гадзін, шмат гуляць. Рэкамендуецца займацца гімнастыкай па спецыяльнаму комплексу, устаноўленаму ўрачом.

Журнал «Советская женщина».

ПАРАДЫ МАЛАДЫМ ГАСПАДЫНЯМ

Ці вядома вам?

Свежае зяленіва (кроп, пятрушку і інш.), а таксама пахучыя травы ўжывайце шырока, бо гэта не толькі паляпшае знешні выгляд і смак стравы, але і ўзбагачае яе вітамінамі і мінеральнымі солямі.

Калі гародніну гатаваць у вялікай колькасці вады, яна траціць шмат пажыўных рэчываў. лепш за ўсё яе прыпускаць, г. зн. гатаваць у закрытай пасудзе ў невялікай колькасці вадкасці (вады або бульёну).

Гатаванне на пары захоўвае ў гародніне больш растваральных пажыўных рэчываў, чым гатаванне ў вадзе.

Ні надта дробна, ні надта буйна нельга размолваць кафейныя зерні: занадта дробна размолатая кава праходзіць праз фільтр, і напітак робіцца мутным, а буйназмолатая кава павольна настойваецца і траціць духмянасць.

Лімоны абдаюць варам не толькі для таго, каб яны сталі чысцей, але і для таго, каб мацней адчуваўся іх пах.

24

Не саліце сырое мяса задоўга да яго цёплай апра-

цоўкі, бо гэта выклікае заўчаснае выдзяленне мяснанага соку, што пагаршае яго смакавыя якасці і зніжае пажыўнасць.

Нельга моцна кіпяціць вадкасць, у якой варыцца рыба.

Незалежна ад велічыні рыбу запякаюць або смажаць у моцна разагрэтай духоўцы.

Калі хочучь захаваць белізна скуру паравых куранят або курэй, то пасля запраўкі іх націраюць лімонным сокам або водным растварэннем лімоннай кіслаты.

Маладыя кураны асабліва смачныя, калі іх прыгатаваць зараз-жа пасля забою.

Натуральныя і асабліва фаршыраваныя катлеты з птушкі і дзічыны трэба падаваць на стол адразу-ж пасля смажання.

Гатоўнасць птушкі, якую смажаць, выяўляецца такім спосабам: прыўзняўшы птушку, даюць сцячы соку, што ўтварыўся пры смажэнні ўнутры тушкі; калі апошнія кроплі гэтага соку празрыс-

тыя і бясколерныя, — птушка гатова.

Нельга перагравіць тлушч пры смажэнні прадуктаў. Гэта не дае ніякіх пераваг, але зніжае кулінарныя якасці гатовага вырабу, таму што вельмі моцна разагрэты тлушч пачынае дыміць і надае прадукту, які смажыцца, непрыемны пах чаду і прысмак горычы.

Почкі з ялавічыны, калі іх смажаць не згатаваўшы, робяцца жорсткімі.

Перасаліць, пераперчыць — значыць безнадзейна сапсаваць страву.

Найстражэйшую памяркоўнасць трэба захоўваць пры выкарыстанні спецыяльных вострых прыпраў.

У адрозненне ад некаторых страў з ялавічыны (ростбіф, біфштэк) і бараніны (задняя ножка, катлеты натуральныя) цяляціну і свініну ніколі не падаюць напалову прасмажанымі.

ХАЛАДЗЕЦ
З ЯЛАВІЧЫНЫ

Голле (ялавічыны ногі і губы) апаліць, разрэзаць на часткі, косці рассячы, вымачыць у халоднай вадзе на працягу 3—4 гадзін, вымыць шчоткай, абмыць чыстай халоднай вадой, скласці ў каструлю і заліць халоднай вадой, каб узровень вады быў вышэй узроўню мяса, прыкладна, на 8—10 см. Дадаць на 1 кг голля на 1—2 шт. морквы, цыбулі, пятрушкі, лаўровага лісту, крыху перцу. Каструлю накрыць і варыць на слабым агні 6—7 гадзін, пакуль мяса не будзе лёгка аддзяляцца ад касцей. Пасля варкі зняць з паверхні тлушч, пераць і лаўровы ліст, аддзяліць мякаць ад касцей, пасячы яе або прапусціць праз мясарубку і змяшаць з працэджаным бульёнам. Пасля гэтага размяшаць, дадаць па смаку соль і разліць у формы або глыбокія міскі. Пры заліўцы ў формы ў халадзец можна дадаць вараныя яйкі, нарэзаныя кружочкамі. У гэтым выпадку форму заліць толькі на адну трэцю частку, даць халадцу астыць, пакласці ў рад кружкі яек, зноў заліць халадцом, пакласці кружкі яек і г. д.

Перад падачай к сталу форму апусціць у гарачую вадку, пакласці халадзец на блюда, упрыгожыць яго галінкамі зяленіва пятрушкі. Да халадца падаць хрэн з воцатам, гарчыцу, смятанні соус з хрэнам, а таксама агуркі і салату з чырвонай і белакачаннай капусты.

У рэдакцыю звярнулася чытачка М. І. Саланевіч (Гродзенская вобласць, Бера-стовіцкі раён) з просьбай даць у часопісе кансульта-цыю спецыяліста — як раз-водзіць трусой. Ніжэй дру-куецца артыкул па гэтаму пытанню.

Трус — прыгожая хатняя жывёла. Трусцы пладавітыя, адметны скораспеласцю і даюць каштоўныя прадукты: мяса, шэрсць, шкуркі. У наш час існуе больш 50 розных парод хатніх трусой.

Трымаюць трусой у драў-ляных клетках на дварэ або ў памяшканні. Клетка павін-на быць зроблена такім чы-нам, каб была зручнай для абслугоўвання, мела даволі святла і паветра. Лепш мець пераносныя клеткі. Яны зручней: у моцныя маразы іх можна разам з трусамі ўне-сці ў памяшканне, а ў гара-чую пару паставіць у хала-док. Найбольш пашыраны наступныя размеры клетак: даўжыня 130, шырыня 70 см, вышыня прырэзана сценкі 75, а задняя — 50—60 см. Падлога з невялікім схілам для сцёку мачы. Дах клеткі аднаскатны з нахілам на зад-нюю сценку.

Фасадны бок клеткі паві-нен мець дзверкі з двух па-лавінак: правая зацягнута сеткай, левая — суцэльная. Правы бок клеткі — карма-вое аддзяленне, левы — гнездавое.

У гнездавым аддзяленні ў час атрусення ўстанаўляецца драўляная (фанерная) скры-ня-матанік даўжынёй 50, шырынёй і вышынёй па 40 см. У бакавой сценцы павін-на быць круглая адтуліна дыяметрам 20 см. Зімой ма-танік, дзе трус адпачывае, набіваюць саломай або се-нам.

Дарослых трусой трэба трымаць асобна, па адной жывёліне ў клетцы.

Адной з асноўных умоў паспяховай трусагадоўлі з'яўляецца правільнае карм-ленне. Пры няправільным кармленні трусцы часцей за

Як разводзіць ТРУСОЎ

ўсё пакутуюць кішэчна-страўнікавымі хваробамі. Нельга дапускаць у корме затхлага, прагорлага зер-ня, заплеснелых і загінуўшых каранёплодаў і сена; не рэ-камендуецца карміць трусой травой, мокрай ад дажджу або ад расы; нельга рабіць рэзкіх пераходаў ад аднаго корму да другога. Трусцы добра ядуць пустазелле: крапіву, адуванчык, стрэлкі, лебяду, свірэпу і інш.

У рацыёне трусой абавяз-кова павінны быць грубыя кармы: зімой — сена, ле-там — дробныя галінкі дрэў (асіны, вярбы), канцэн-траваныя кармы (авёс, во-труб'е), а таксама сакавітыя каранёплоды (морква, бура-кі) і мінеральныя кармы (соль, мел). Можна даваць трусам свежае бацвінне бу-ракоў, морквы, брукі, ліс-це капусты, але не больш 200—300 грамаў у суткі, прычым уводзіць іх у ра-цыён трэба паступова — з 50—70 грамаў. Вельмі бага-тае кармленне жывёлы пры-водзіць да атлусцення, трус можа перастаць размнажа-ца.

Дарослых трусой кормяць звычайна 3—4 разы, малад-няк — 4—5 раз у дзень, паяць 1—2 разы, перад ра-нішнім кармленнем і ўдзень, пасля кармлення. Зімой можна даваць тусу замест вады снег.

Сутачная норма кармлен-ня трусой буйных айчынных парод (у грамах): травы — 800, сена (зімой) — 300, каранёплодаў — 150, со-лі — 1.

У час злучкі трэба павя-лічыць кармленне трусой у параўнанні са звычайнай нормай: травы даваць 1 кг і пачаць выдачу адыходаў збожжа па 70 г, мелу — 1 г.

У час цяжарнасці трусіха павінна атрымліваць яшчэ больш багатае харчаванне: траву ў дзённым рацыёне трэба павялічыць да паўта-ра кілограма, каранёплодаў да 200 г., солі і мелу па 2 г.

У перыяд кармлення пад-сосных труснят травы да-ецца 2 кг, сена (зімой) 400 г, каранёплодаў 300 г, ады-ходаў збожжа 130 г, мелу і солі па 2 г.

У рацыён маладняка ад аднаго да трох месяцаў ува-ходзяць: травы 400 г, сена (зімой) 150 г, каранёплодаў 70 г, адыходаў збожжа 30 г, мелу і солі па 0,2 г.

Маладых трусой трэба на-бываць вясной або летам, таму што летам яны добра растуць. У шасці-васьміме-сячным узросце трусцы даюць патомства. Пасля злучкі трусой трымаюць асобна. Трусняты нараджаюцца на 28—29 дзень. Перад атру-сеннем неабходна пакласці ў клетку мяккае сена (з яго трусіха робіць гнездо), у рацыён увесці 2 грамы солі, у пайлы ўвесць час трымаць чыстую ваду.

Нельга турбаваць перад атрусеннем самку. Гэта шкодна можа адбіцца на яе патомстве. Часам спалоха-ныя і ўзбуджаныя самкі па-ядаюць сваіх дзяцей.

В. КЛІМАЎ,
заг. аддзела заалогіі
Цэнтральнай станцыі
юнатаў.

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У № 11 ЗА 1956 г.

Па гарызанталі: 5. Нігер. 6. Сусед. 11. Кавалерыя. 12. Мікраскоп. 14. Панама. 15. Радзіма. 16. Клапан. 17. Казка. 21. Кокан. 23. Кулінар. 24. Станок. 25. Падрад. 28. Талстой. 30. Марак. 31. Хорда. 36. Баркас. 38. Леса-руб. 39. «Правда». 40. Віктарына. 41. Кантрабас. 42. То-кіо. 43. Косць.

Па вертыкалі: 1. Літаратар. 2. Венера. 3. Тугрык. 4. Земснарад. 7. Тавар. 8. Выдра. 9. Кітай. 10. Колас. 13. Ізмаіл. 18. Кантата. 19. Сувораў. 20. Параход. 22. Онтарыо. 26. Ястраб. 27. Баскетбол. 29. Адданасць. 32. Памір. 33. Гліна. 34. Зброя. 35. Адказ. 37. Сербія. 39. Патрон.

АДКАЗЫ НА РЭБУС І ГАЛАВАЛОМКУ, ЗМЕШЧАНЫЯ У № 12 за 1956 г.

Рэбус чытаецца так: «Душу і сэрца ў працу ўкладзі, кожнай секундай у працы даражы» (народная прыказка). У галаваломцы выкарыстаны словы А. М. Горкага аб працы: «Весела і бадзёра — за працу, няма шляху да шчасця, больш правільнага, чым шлях свабоднай працы».

Адказы рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛПАВА.

АТ 01863

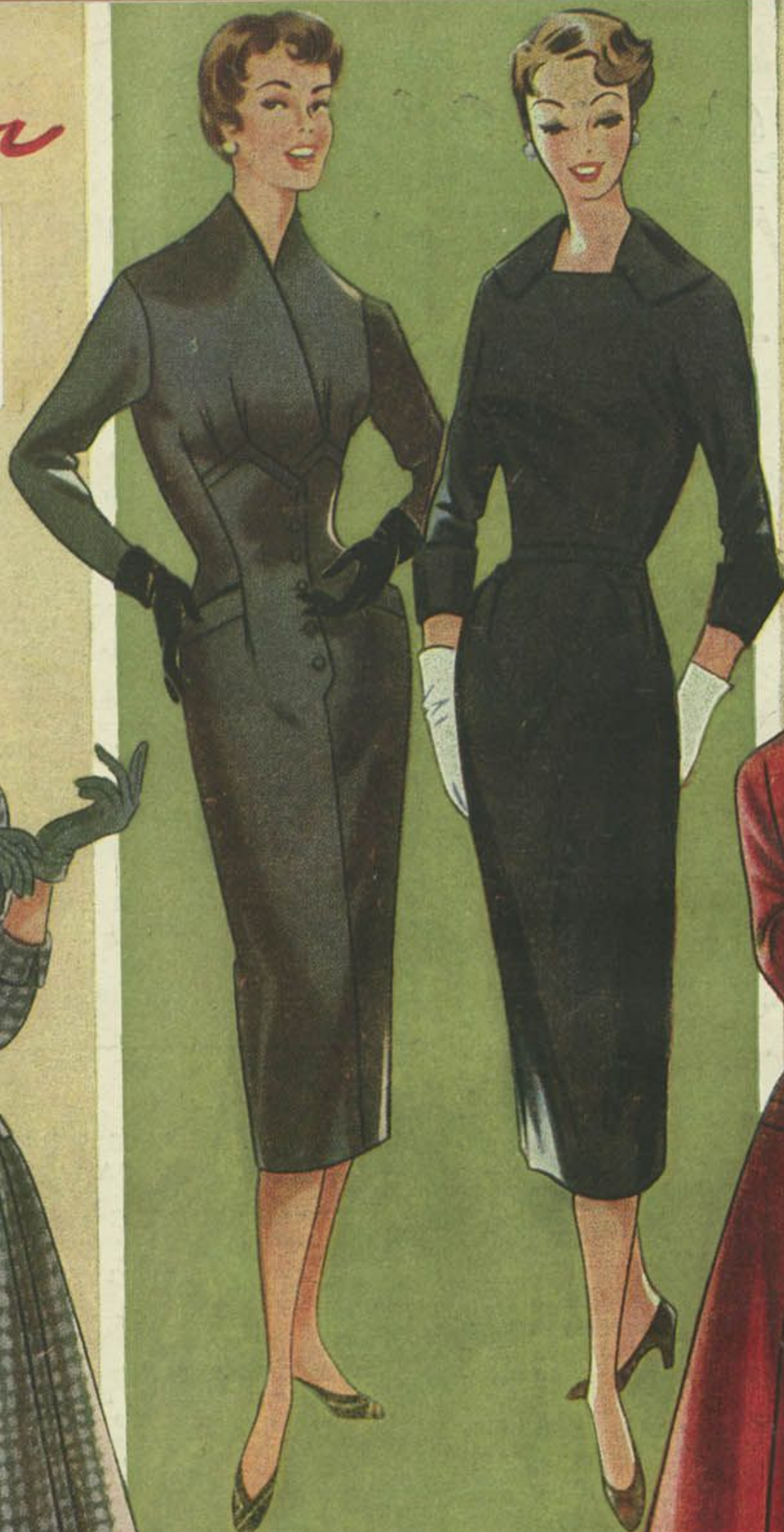
Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 5/І 1957 г. Адрас рэдакцыі: Мінск. Праспект імя Сталіна. Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 3-17-51.

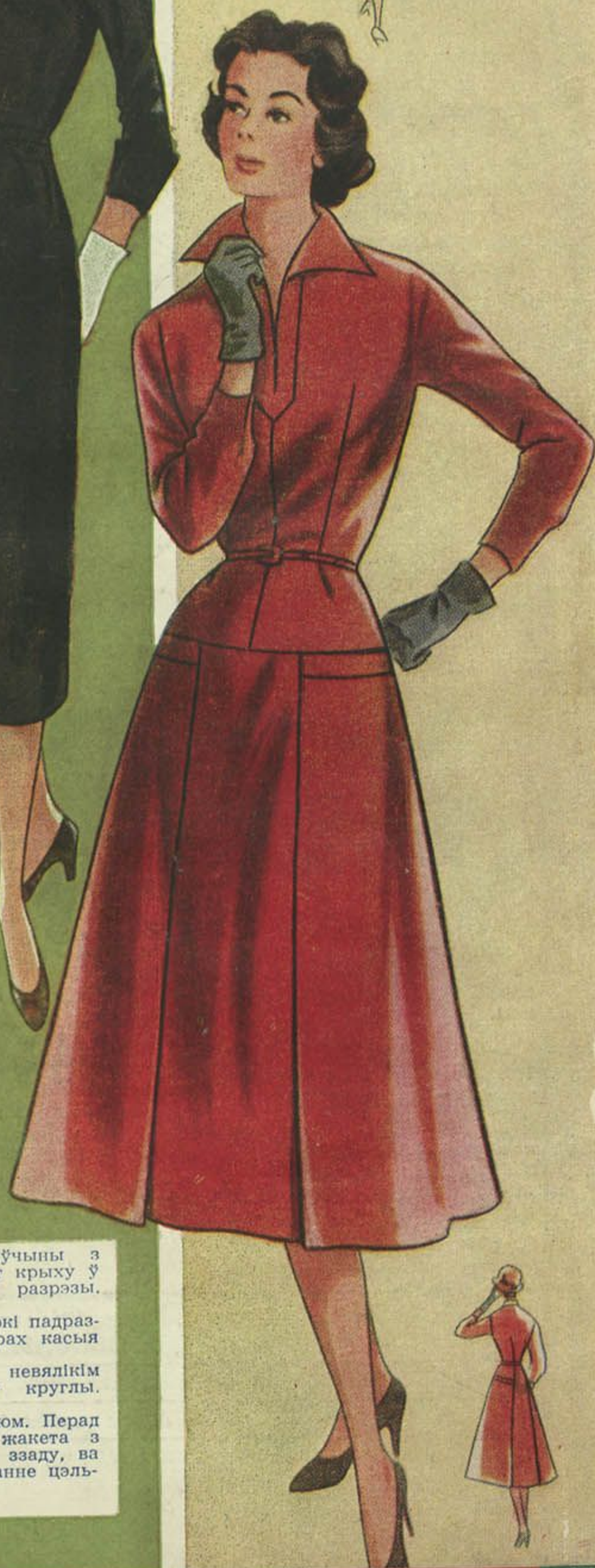
Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 100 000 экз. Зак. 873.

Моды

З АЎСТРЫЙСКАГА
ЖУРНАЛА МОД

1964 г.

Сукенка-касцюм для маладой дзяўчыны з шарсцяной клятчатай тканіны. Жакет крыху ў таліі. Унізе па лініі перадніх швоў разрэзы. Спідніца ў складку.

Сукенка з фланелі па фігуры. Высокі падразны ліф. Засцёжка накрывж. На бёдрах касця кішэні.

Скроеная шарсцяная сукенка з невялікім квадратным выразам. Каўнер ззаду круглы. Талія крыху падоўжаная.

Цікавая імітаваная сукенка-касцюм. Перад сукенкі распрацаваны ў выглядзе жакета з вузкім поясам. Складка, закладзеная ззаду, ва ўсю даўжыню спідніцы робіць уражанне цэльнай сукенкі.

БССР